

**NASJONALT KUNNSKAPSENTER
OM VOLD OG TRAUMATISK STRESS**

Årsrapport 2016

Innhold

1. Leders beretning	2
2. Introduksjon til virksomheten.....	3
3. Nøkkeltall for 2016.....	4
4. Årets aktiviteter og resultater.....	5
4.1 Vold og overgrep.....	5
4.2 Katastrofer, terror og stressmestring	8
4.3 Tvungen migrasjon og flyktninghelse	14
4.4 Behandlingsforskning.....	16
4.5 Nasjonalt og internasjonalt samarbeid.....	18
4.6 Undervisning og veiledning.....	19
4.7 Formidling	20
5. Styret 2016.....	23
6. Styrets årsberetning 2016.....	24
7. Årsregnskap 2016.....	28
8. Revisors beretning 2016	45
9. Katalog	47
9.1 Forsknings- og utviklingsprosjekter	47
9.1.1 Vold og overgrep.....	47
9.1.2 Katastrofer, terror og stressmestring	58
9.1.3 Tvungen migrasjon og flyktninghelse	63
9.1.4 Andre prosjekter	65
9.2 Publikasjoner 2016.....	66
9.2.1 Vitenskapelige artikler og bidrag i antologier	66

1. Leders beretning

22. juli 2016 markerte vi 5-årsdagen for terrorangrepene på Regjeringskvartalet og Utøya. Gjennom våre forskningsprosjekter har de berørte fortalt om sine erfaringer under og etter

terrorangrepet. De har fortalt om hvordan helsen deres er blitt påvirket, hvordan hjelpeapparatet har fungert, og om hvordan skolen og arbeidsplassen kan bidra i tiden etter en traumatiserende hendelse. De har fortalt om hvordan det er å skulle gjenvinne trygghet og troen på livet etter å ha vært utsatt for et grusomt terrorangrep.

Dette har gitt verdifull kunnskap. Kunnskap som norske myndigheter bruker når de skal forbedre hjelpetilbudet til folk som har opplevd traumatiserende hendelser. Kunnskap som skolevesenet bruker når de skal følge opp elever som har opplevd noe traumatisk, og kunnskap politiet bruker når de skal forberede seg på at en ny krise kan ramme landet vårt. Det er dette arbeidet vårt på NKVTS handler om: å produsere kunnskap som kan bidra til å bedre livene til dem som blir berørt av vold og traumer.

Vi forsker på mange ulike temaer, som i sum gir bedre kunnskap om hvordan vi kan forebygge vold og traumatisk stress og redusere de helsemessige og sosiale konsekvensene av potensielt traumatiserende opplevelser. I 2016 har vi blant annet produsert ny kunnskap om behandlingstilbudet til barn som er utsatt for vold, geografiske forskjeller i helsehjelpen etter 22.7 og hvordan man kan implementere evidensbaserte behandlingsmetoder.

Kunnskapsoverføringen stopper ikke ved landegrensen. Vår forskning blir anerkjent internasjonalt. I 2016 publiserte vi 43 artikler i internasjonale tidsskrift, en økning fra tidligere år. Våre forskere er stadig på internasjonale konferanser for å presentere sin forskning, og bidra til kunnskapoppbyggingen på internasjonalt nivå. Den kunnskapen vi har fått gjennom forskning med de som blir berørt av vold og traumer i Norge, blir brukt for å bedre tilbudet og oppfølgingen i Norge, men også i håndteringen av traumatiske hendelser i andre land.

2016 var et turbulent år. Terror rammet Nice i Frankrike, Orlando i USA og Istanbul i Tyrkia, for å nevne noen steder. Ved inngangen til 2016 var 65,3 millioner mennesker på flukt i verden, det høyeste registrerte antallet siden andre verdenskrig. I 2016 ble «Post-Truth» utropt til årets ord av Oxford Dictionaries. I Norge gikk debatten nok en gang høyt om rettsikkerheten til voldtatte kvinner og de store mørketallene på volds- og overgrepfeltet.

I en slik verden er fakta og kunnskap om vold og overgrep, katastrofer, terror og stressmestring og tvungen migrasjon og flyktningehelse viktig. NKVTS sitt samfunnsoppdrag er å produsere denne kunnskapen og gjøre den tilgjengelig for myndighetene, praksisfeltet, de berørte og allmennheten. Vi starter 2017 med 30 forskningsprosjekter. Prosjekter som vil gi verdifull kunnskap for å bedre livene til de som blir berørt av vold og traumer.

Inger Elise Birkeland

Inger Elise Birkeland, Direktør

2. Introduksjon til virksomheten

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) utvikler og formidler kunnskap om vold og traumatisk stress. Målet er å forebygge og redusere de helsemessige og sosiale konsekvensene som vold og traumatisk stress kan medføre.

Senterets oppgaver er forskning, utviklingsarbeid, undervisning, formidling og veiledning innen temaene:

- Vold og overgrep
- Katastrofer, terror og stressmestring
- Tvungen migrasjon og flyktninghelse

Vår visjon er et bedre liv for berørte av vold og traumer.

Målet med forskningen er å avdekke omfang, årsaker og konsekvenser av vold og traumer i befolkningen, og hva som er virksomme tiltak for forebygging og behandling. Senteret skal også bidra til økt forståelse av vold og traumer.

Senteret skal ha et flerfaglig og interdisiplinært perspektiv og omfatte studier av biologiske, psykologiske, sosiale, kulturelle og rettslige forhold.

Inger Elise Birkeland er direktør ved NKVTS. Ved årsskiftet 2016/2017, hadde NKVTS 94 ansatte. 32 personer var ansatt som forsker II og 9 personer som forsker I.

Ved overgangen til 2017 hadde vi 11 ansatte stipendiater. Tre stipendiater disputerte i 2016.

Senteret skal knytte sin virksomhet opp mot praksisfelt og klinisk virksomhet. Senteret samarbeider med de fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS), samt relevante

kliniske miljøer, forskningsinstitusjoner og faginstanser nasjonalt og internasjonalt.

For å sikre at forskningen vår er relevant og nyttig, er vi opptatt av brukermedvirkning. Vi involverer brukere i planlegging av forskningen vår, gjennomføring av ulike forskningsprosjekter og i anvendelsen av resultatene fra forskningen.

NKVTS drifter nettportalen dinutvei.no, som er en nasjonal veiviser ved vold og overgrep.

Sammen med Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF) og Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging (NSSF) har senteret ansvar for innholdet i Master i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer ved Universitetet i Oslo.

Senteret gjennomfører prosjekter som er finansiert av departementer og direktorater, Norges forskningsråd, frivillige organisasjoner og andre.

NKVTS ble stiftet 17. november 2003. Selskapet er et datterselskap av UNIRAND AS, som er heleid av Universitetet i Oslo.

Bak driften av senteret står Barne- og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

3. Nøkkeltall for 2016

	2016	2015	2014
Omsetning i MNOK	86,7	78,8	67,5*
Totalt antall ansatte pr 31.12	94	85	73
Antall årsverk utført	72,79	68,22	56
Antall FoU-årsverk utført	56	55	48,8
Rapporter	10	5	5
Artikler i tidsskrift og bidrag i antologier	73**	36	50
Bøker	1	1	1
Presentasjoner på nasjonale seminarer og konferanser***	51	26	23
Presentasjoner på internasjonale seminarer og konferanser***	47	54	43
Avlagte doktorgrader på NKVTS-materiale	3	2	3
<p>* Inkluderer ekstraordinære tildelinger til prosjekter som kom sent på året. ** I 2016 ga vi ut antologien «Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner». Forskere ved NKVTS hadde 18 bidrag i denne antologien. *** Dette er presentasjoner holdt på forskerkongresser. I tillegg er det avholdt en rekke presentasjoner på møter og seminarer som det ikke er ført statistikk for.</p>			

4. Årets aktiviteter og resultater

Vi har delt forskningen vår i fire hoveddeler: 1) Vold og overgrep, 2) Katastrofer, terror og stressmestring, 3) Tvungen migrasjon og flyktningehelse og 4) Behandlingsforskning.

I tillegg til de overordnede temaområdene er arbeidet vårt organisert i ulike forskningsprosjekter. Totalt hadde NKVTS 50 pågående forsknings- og utviklingsprosjekter i 2016. I dette kapitlet nevner vi et utvalg prosjekter. I katalogen bakerst i årsrapporten er det en fullstendig oversikt over prosjektene.

Alle rapporter og notater fra senteret er tilgjengelige i fulltekst på våre hjemmesider www.nkvts.no under «publikasjoner».

4.1 Vold og overgrep

Vold og overgrep, og traumer knyttet til disse hendelsene, har vært en viktig del av senterets arbeid siden oppstarten i 2004. Vi har hovedfokus på vold i nære relasjoner, altså vold og overgrep rettet mot familiemedlemmer; samlivspartnere, barn, søsken, foreldre og andre nære relasjoner.

Forskningen omfatter både vold blant voksne og vold som barn og unge utsettes for. Vi er opptatt av hvor mange som rammes av vold og overgrep, hvordan vold i nære relasjoner virker inn på ulike grupper i samfunnet, og hvordan vi best kan hjelpe dem som har opplevd vold og overgrep. I tillegg er vi opptatt av hvordan vold skal forstås, for eksempel hva som defineres som voldtekt og hva som er digital vold.

4.1.1 Voldsprogrammet

I dag er hoveddelen av arbeidet på dette området en del av det femårige Voldsprogrammet (2014-2019).

Voldsprogrammet består av ni prosjekter. Temaene vi forsker på er blant annet omfang og reviktimisering, vold mot eldre, sammenhengen mellom rus og vold, etniske minoriteters møte med hjelpeinstanser, seksuelle overgrep, kjønnslikestilling, og vold og voldsutsattes erfaringer med hjelpe- og rettsapparatet.

Den første rapporten fra Voldsprogrammet, *Kommunale handlingsplaner mot vold – også for eldre utsatte*, ble lansert i slutten av september. Prosjektet omfatter en dokumentanalyse av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, og tar opp i hvilken grad og på hvilken måte handlingsplanene inkluderer tiltak for de over 65 år. Den viser blant annet at en av fire kommunale handlingsplaner mot vold ikke inkluderer eldre utsatte.

Tre av prosjektene i Voldsprogrammet baseres på data fra omfangsundersøkelser. Disse prosjektene ser på vold mot eldre, reviktimisering, og sammenhengen mellom rus og vold. Innsamling av data til forekomstundersøkelsen om vold mot eldre ble avsluttet i juli, og den tredje innsamlingen av data til prosjektene om reviktimisering og sammenhengen mellom rus og vold er i ferd med å avsluttes.

To andre prosjekter har også avsluttet datainnsamlingen. Dette gjelder prosjektet om hvorfor mange voldsutsatte ikke anmelder volden til politiet, og prosjektet om hvordan de som ikke søker hjelp håndterer sin situasjon.

Voldsprogrammet har arrangert flere forskerseminarer, blant annet med Professor Sylvia Walby fra Lancaster Universitet som gjesteforeleser.

Sammen med NOVA og Justis- og beredskapsdepartementet er vi vertskap for den tredje europeiske konferansen om vold i

nære relasjoner i 2019. Planleggingen av dette startet i 2016. Denne konferansen, European Domestic Violence Conference, ble første gang avholdt i Belfast i 2015. NKVTS var medarrangør. I september 2017 arrangeres konferansen i Porto, og NKVTS er representert i den vitenskapelige komiteen. Mange av forskerne ved Voldsprogrammet skal presentere prosjektene sine på denne konferansen.

I 2016 hadde Voldsprogrammet ansvar for koordinering av *Nettverk for forskning om voldtekt, seksuelle overgrep og gråsonekrenkelses*. Nettverket utvidet i 2016 sitt virkeområde til hele Norden, og avholdt to nordiske forskerseminarer høsten 2016.

I løpet av 2017 vil forskerne i Voldsprogrammet ferdigstille flere prosjekter som handler om voldsutsattes erfaringer med hjelpeapparat og politi- og rettsvesen. Vi samarbeider med Velferdsforskningsinstituttet NOVA, som også har en satsning på voldsforskning. I november 2017 vil vi arrangere en felles formidlingskonferanse, der temaet er voldsutsattes møter med hjelpeapparatet og politi- og rettsvesen.

4.1.2 Kartlegging av behandlingstilbud

Å tilby god behandling er viktig for å begrense de negative konsekvensene av vold og seksuelle overgrep, samt å forebygge ny vold og seksuelle overgrep.

Forskerne har kartlagt behandlingstilbudet til barn som er utsatt for og som utøver vold og seksuelle overgrep (Holt, Nilsen, Moen og Askeland, 2016). Resultatene viser at det finnes behandlingstilbud til målgruppene i alle de fire helseregionene i Norge, men at det er få spesialiserte tilbud. Det finnes mer kompetanse når det gjelder behandling av barn som har opplevd vold og overgrep, enn hva tilfellet er for behandling av barn som utøver vold, eller som har problematisk eller

skadelig seksuell atferd. Det er mange behandlingssenheter som opplever at de ikke, eller bare delvis, får gitt det behandlingstilbudet de ønsker til alle gruppene.

Vi har også kartlagt behandlingstilbudet til voksne som utøver vold (Askeland, Moen, Nilsen, Kruse, Hjemdal & Holt, 2016) og fant at det i store deler av landet ikke finnes spesialiserte behandlingstilbud for voksne som utøver vold. Mange behandlingssenheter som tar imot slike klienter savner samarbeidspartnere og mulighet til å henvise til enheter som har spesifikk kunnskap om voldsutøvelse.

Første kvartal 2017 lanserer vi en ny rapport om behandlingstilbudet til barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell adferd. Rapporten vil presentere en gjennomgang av viktige tilbud i flere land. Målet er å bruke denne kunnskapen i videreutviklingen av behandlingstilbudet i Norge.

4.1.3 Øvrig arbeid på voldsfeltet

I tillegg til voldsprogrammet og kartlegging av behandlingstilbudet, har vi annen forskningsaktivitet på området vold og overgrep.

I 2016 utga vi en antologi om barn og ungdom som har ulike erfaringer med vold og traumer, og hvordan de blir møtt av profesjonelle hjelpere. 18 av våre forskere har bidratt i antologien som heter *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner* (Øverlien, Hauge og Schulz (red.), 2016).

Vi utga også en rapport om juridiske, etiske og metodiske problemstillinger ved gjennomføring av omfangsundersøkelser med barn og unge om vold og seksuelle overgrep (Dyb, Glad, Hafstad, Holt, Myhre, Skjørten, Thoresen, Warp & Hauge, 2016). Rapporten konkluderer med at det er behov for en egen forskrift som gir barn mellom 12 og 16 år

selvstendig samtykkekompetanse. Dette er spesielt viktig når det gjelder omfangsundersøkelser om utsatthet for vold og seksuelle overgrep. Selv om kravet om foreldresamtykke er ment å beskytte barn og unge, kan det i realiteten begrense barns mulighet til å gi uttrykk for sine synspunkter. I januar 2017 sendte regjeringen en ny forskrift på høring, som åpner for at barn ned i 12 års alder kan delta i forskning uten samtykke fra foreldrene sine.

Vi forsker også på foreldretvister og barns rettigheter, og følger utvikling i lovgivning og rettspraksis når det gjelder barnefordeling over tid. I 2016 ble det publisert artikler knyttet til oppnevning av tilsynsperson i samværsaker etter barneloven (Ravn & Skjørten, 2016) og utviklingen i barns rettigheter med tanke på bosted, etter foreldres samlivsbrudd og beskyttelse mot vold og overgrep (Skjørten 2016, Mellom beskyttelse og selvbestemmelse).

NKVTS har hatt den nasjonale kompetansefunksjonen mot kjønnslemlestelse i åtte år. Vi har flere forskningsprosjekter på dette området, bl.a om formidling av informasjon til nyankomne flyktninger og kvinnelig omskjæring blant kurdiske innvandrere i Norge.

I september 2016 arrangerte vi en nasjonal fagkonferanse i samarbeid med Helsedirektoratet. Hensikten med konferansen var å oppsummere kunnskap på feltet, innen forskning, i hjelpeapparatet og i de frivillige organisasjonene. Sentrale spørsmål var: Hva har vi lært fra forskning og fra praksis? Finnes det kunnskapshull? Hvilken ny kunnskap er nødvendig for det videre arbeidet? Den nasjonale kompetansefunksjonen videreføres i 2017 som en del av Voldsprogrammet.

Helene Flood Aakvaag disputerte i 2016 med doktorgraden *Violence, revictimization and trauma-related shame and guilt. An investigation of event characteristics and mental health correlates among violence-exposed men and women from the general population and among young survivors of a terrorist attack.*

Avhandlingen viser at barn som er utsatt for vold har økt risiko for å utsettes på nytt som voksne. Tidligere forskning har ofte fokusert på seksuelle overgrep. Aakvaag fant at sammenhengen mellom overgrep i barndom og som voksen også gjelder for andre voldstyper. For eksempel har barn utsatt for psykologisk vold økt risiko for voldtekt i voksen alder.

Mange opplever skyld og skam knyttet til volden. Avhandlingen viser at det ikke er én type voldsoffer som føler skam og skyld. Aakvaag fant skyld og skam etter mange forskjellige typer vold, for både menn og kvinner. Aakvaag har også undersøkt skyld og skamfølelse blant de overlevende etter angrepet på Utøya 22. juli 2011, og hun fant at skyld- og skamfølelse er utbredt blant ofre for terrorangrep.

Avhandlingen finner en sammenheng mellom skam- og skyldfølelse, og symptomer på angst og depresjon. Skam ser ut til å være særlig viktig.

I 2017 og fremover vil NKVTS bidra inn til regjeringens opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021). Vi vil bidra med å definere forskningsbehov, og utvikle ny kunnskap som kan brukes i myndighetenes arbeid mot vold og overgrep.

4.1.4 Dinutvei.no

15. februar 2016 ble nettportalen dinutvei.no lansert. Dinutvei.no er en nasjonal veiviser ved vold og overgrep. Portalen gir oversikt over hjelpetilbud over hele landet, og

formidler informasjon og kunnskap om vold i nære relasjoner, voldtekt og andre seksuelle overgrep. Dinutvei.no har også en spørsmål- og svartjeneste hvor det er mulig å stille spørsmål anonymt.

Portalens målgrupper er både utsatte, utøvere og berørte. Fagpersoner, beslutningstakere og organisasjoner skal også kunne finne informasjon i portalen. Deler av innholdet i portalen er oversatt til arabisk, kurdisk, somali, tyrkisk, urdu, russisk, samisk, spansk, engelsk, fransk og polsk. Thai og farsi er under utarbeidelse og blir publisert tidlig i 2017.

Nettportalen er en del av regjeringens innsats for å forebygge vold i nære relasjoner.

Siden lanseringen har det vært en stadig økning i bruken av portalen. I dag er det gjennomsnittlig 120-130 unike besøk hver dag og det kommer i snitt inn fire spørsmål hver uke.

4.2 Katastrofer, terror og stressmestring

Mennesker har til alle tider vært utsatt for hendelser som krig, ulykker og katastrofer. Kunnskap om hvordan mennesker reagerer under slike forhold og hvilke konsekvenser dette kan få for liv og helse er viktig.

Ved NKVTS driver vi omfattende forskning der vi belyser hvordan mennesker mestrer kriser, ulykker og katastrofer, hvilke reaksjoner som er vanlige etter slike hendelser og hvilke konsekvenser ulike opplevelser og mestringsstrategier kan få for livskvalitet og helse. Vi forsker på hva som bidrar til å fremme god psykisk helse etter alvorlige hendelser.

Sommeren 2016 var det fem år siden terrorangrepet på Regjeringskvartalet og Utøya. Mange av de berørte har fortalt oss

om sine erfaringer og opplevelser under og i tiden etter terrorangrepet. Vår forskning etter 22.7.2011 er organisert i to hovedprosjekter: forskning på de ansatte i Regjeringskvartalet og forskning på de overlevende på Utøya og deres foreldre.

I oktober arrangerte vi en konferanse som oppsummerte forskningen om terrorangrepet i 2011, og diskuterte hvordan resultatene kan brukes i håndtering av liknende hendelser i fremtiden. Tittelen på konferansen var: *Fem år siden 22. juli: hva har vi lært?* Konferansen samlet representanter fra myndigheter, helsevesen, sivilt samfunn og forskningsmiljøer.

4.2.1 Regjeringskvartalet

Terroranslag rettet mot en arbeidsplass har konsekvenser både for organisasjonen og for den ansatte og deres familie. For den enkelte vil opplevelsen av å være i livsfare, bli vitne til andre menneskers lidelse og død, eller selv å være målet for utslettelse, kunne gi sterke psykiske reaksjoner. Dette var tilfelle etter bombeeksplosjonen i Regjeringskvartalet den 22.7. 2011. Eksplosjonen drepte åtte mennesker, skadet mer enn 200 og førte til massive ødeleggelser av bygningsmassen. Mange fikk sterke psykiske reaksjoner som dels har gått ut over helse, livskvalitet, familieliv og arbeidsevne.

Studien har et longitudinelt design med tre måletidspunkter: våren 2012, 2013 og 2014. De fleste av departementene (13 av 17) tilrettela for at de ansatte skulle kunne svare på en web-basert spørreundersøkelse ved hvert av de tre tidspunktene. Dette ga en svarprosent på over 50 prosent ved hvert måletidspunkt.

I 2016 har studien publisert ti artikler i internasjonale fagfelleurderte tidsskrifter.

Av 4000 departementsansatte var rundt 400 på jobb i Regjeringskvartalet på tidspunktet

for bombeeksplosjonen; de øvrige hadde enten ferie, hadde gått hjem for dagen eller arbeidet et annet sted. Det ble tidlig klart at forekomsten av alvorlige psykisk reaksjoner var høyest blant dem som hadde vært til stede under eksplosjonen, men at også mange av de ansatte som ikke hadde vært direkte eksponert for selve eksplosjonen utviklet tilsvarende reaksjoner.

Blant de mest alvorlige reaksjonene var posttraumatisk stresslidelse (PTSD). Rundt en fjerdedel (24 %) av de som var på jobb under eksplosjonen hadde denne lidelsen ti måneder etter hendelsen. Blant de som ikke var på jobb hadde langt færre (4 %) tilsvarende alvorlig symptombilde. Men på grunn av det store antallet ansatte i den gruppen som ikke var på jobb var det faktisk flere med et alvorlig symptombilde blant dem som ikke hadde vært på jobb enn blant dem som var på jobb under bombeeksplosjonen.¹ I begge grupper sank forekomsten av posttraumatiske stressplager i de neste to årene, men i beskjeden grad. Tre år etter hendelsen hadde fortsatt 17 % av de som hadde vært til stede og 2 % av de som ikke hadde vært til stede et symptombilde som var forenlig med PTSD.²

En stor andel av de ansatte rapporterte i ettertid at de opplevde at de hadde vært nær ved å kunne ha omkommet. Dette gjaldt rundt 60 % av de som hadde vært til stede, og 20 % av de som ikke hadde vært til stede.

---

¹ Hansen, M., Nissen, A. F. W., & Heir, T. (2013). Proximity to terror and post-traumatic stress: a follow-up survey of governmental employees after the 2011 Oslo bombing attack. *BMJ Open*, 3(7).

² Hansen MB, Birkeland MS, Nissen A, Blix I, Solberg Ø & Heir T. Prevalence and course of symptom-defined PTSD in individuals directly or indirectly exposed to terror - a longitudinal study. *Psychiatry* 2017. Artikkelen blir først publisert i 2017, men vi nevner den her fordi flere av publikasjoner i 2016 bygger på denne.

Forskningen viste at utviklingen av PTSD var sterkt relatert til opplevelsen hver enkelt hadde hatt av å kunne ha omkommet (Heir, Blix & Knatten, 2016). I en intervjuundersøkelse av et utvalg ansatte fikk forskerne bekreftet at både blant de tilstedeværende og de ikke-tilstedeværende forekom tanker om hva som kunne ha skjedd «hvis sånn eller sånn» eller «hvis ikke det eller det hadde inntruffet». Slike tanker om hva som kunne ha skjedd hadde sammenheng med graden av posttraumatisk stress (Blix, Kanten, Birkeland, Solberg, Nissen & Heir, 2016)

Betydningen av god ledelse, optimisme og sosial støtte

Forskning etter 22. juli har vist at psykisk helse har sammenheng med hvordan de ansatte opplever sin leder og hvordan ledelsen utøves. Forskerne har undersøkt denne sammenhengen over tid. De har funnet holdepunkter for at psykisk helse kan påvirke opplevelsen av ledelse (Birkeland, Nielsen, Knardahl & Heir, 2016). De har også funnet at ansatte med psykiske plager oppnår raskere bedring av sine plager dersom de opplever god ledelse på arbeidsplassen.³

Mangel på sosial støtte og lav grad av optimisme har vist sterk sammenheng med posttraumatisk stress (Birkeland, Knatten, Hansen, Hem & Heir, 2016; Birkeland, Blix, Solberg & Heir, 2016). Forskningen kan tyde på at disse faktorene kan ha størst betydning i den første tiden etter en alvorlig hendelse. Det kan se ut som effekten av sosial støtte er

---

³ Birkeland MS, Nielsen MB, Hansen MB, Knardahl S, Heir T. Like a bridge over troubled water? A longitudinal study of general social support, colleague support, and leader support as recovery factors after a traumatic event. *European Journal of Psychotraumatology* 2017; 8:1, 1302692. Artikkelen er publisert i 2017.

viktig der og da, og at sosial støtte er en kvalitet som må opprettholdes over tid for å beskytte mot posttraumatisk stress. Å være optimistisk, det vil si ha en tro på at det kommer til å gå bra med deg, er en personavhengig egenskap som ser ut til å være gunstig i forhold til utvikling av posttraumatisk stress. Det er sannsynlig at mer optimistiske mennesker evner å håndtere stressreaksjoner på en mer hensiktsmessig måte, og at de derfor i mindre grad blir påvirket av en alvorlig hendelse (Birkeland, Blix, Solberg, & Heir, 2016).

Langvarige reaksjoner

Et sentralt poeng ved forskningen har vært å undersøke hvilke faktorer som har vært med å bidra til at så mange av de ansatte har fått posttraumatiske stressreaksjoner som har vedvart over lang tid. Undersøkelser av hvilke symptomer som relaterte seg til hverandre eller hang sammen over flere undersøkelsestidspunkt ga forskerne en ide om hvilke av symptomene som var pådriver eller opprettholder for andre symptomer. Mange og gjentatte påtrengende minner fra hendelsen synes å være en pådriver for andre symptomer tidlig i forløpet (Solberg, Birkeland, Blix, Hansen & Heir, 2016). Det samme gjaldt for søvnproblemer og konsentrasjonsvansker. Senere i forløpet så det ut til at et avflatet følelsesliv, også kalt følelsesmessig nummenhet, bidro til å opprettholde et høyt symptomnivå og et tilsvarende nedsatt funksjonsnivå. Mange av de ansatte levde med slike plager i lang tid etter hendelsen (Solberg, Birkeland, Blix, Hansen & Heir, 2016).

Forskningen fra Regjeringskvartalet viser at jo viktigere eller mer sentralt bombeeksplosjonen ble oppfattet for den enkeltes identitet eller livshistorie, jo sterkere var de posttraumatiske stressreaksjonene. Oppfølging over flere tidspunkter viser at denne sammenhengen vedvarte over tid. Det kan dermed synes som om hvor viktig eller

sentralt en hendelse oppleves for den enkelte kan ha betydning både for hvor sterke de posttraumatiske stressreaksjonene blir og hvor lenge de vedvarer (Blix, Birkeland, Solberg, Hansen & Heir, 2016).

Posttraumatisk vekst

Mange opplevde at den tragiske hendelsen i Regjeringskvartalet også medførte noe positivt, ved at de for eksempel satte større pris på livet eller at de hadde lært noe om hvor flotte andre mennesker kan være. Dette kalles posttraumatisk vekst. Forskerne har undersøkt hvorvidt opplevelsen av posttraumatisk vekst har kunnet gjøre det lettere å mestre de negative konsekvensene av terrorangrepet. De fant ingen holdepunkter for at opplevelsen av vekst ga et bedre funksjonsnivå i hverdagen. Over tid var det slik at et høyt nivå av posttraumatisk stress hadde sammenheng med et høyt nivå av opplevd vekst på et senere tidspunkt. Minst like interessant var det at et høyt nivå av vekst hadde sammenheng med et høyt nivå av posttraumatisk stress på et senere tidspunkt. Funnene ga dermed ingen støtte til ideen om at posttraumatisk vekst er en tilpasningsmekanisme som gjør det lettere å takle traumatiske hendelser. Tvert imot kan det se ut som slik vekst kan være knyttet til noen uheldige psykologiske mekanismer som kan hindre bedring (Blix, Birkeland, Hansen & Heir, 2016). Forskerne spekulerer på om posttraumatisk vekst og PTSD gjensidig påvirker hverandre slik at det ene fremmer det andre i en feedback-loop.

Trygghet på jobb

En del av de ansatte i Regjeringskvartalet har i årene etter hendelsen ikke følt seg trygge på jobb. Følelsen av utrygghet har vært størst blant de som var på jobb da bomben eksploderte. I tiden etter terrorangrepet ble det fra departementenes side igangsatt flere tiltak for å ivareta sikkerhet og trygghet, slik som informasjon, evakueringstrening og

innføring av ulike sikkerhetstiltak. Forskerne har undersøkt sammenhengen mellom disse tiltakene og opplevelsen av trygghet på jobb. De fant høyere grad av opplevd trygghet jo høyere den enkelte opplevde at departementene prioriterte sikkerhetstiltak og jo bedre kunnskap den enkelte opplevde å ha om evakueringsprosedyrer. Forskerne har konkludert med at arbeidsgivere kan øke opplevelsen av trygghet på jobb etter et terrorangrep ved å innføre konkrete sikkerhetstiltak samt å forsikre seg om at de ansatte kjenner til prosedyrer for evakuering (Nissen & Heir, 2016).

4.2.2 Utøya

I Utøyastudien dokumenterer NKVTS hvordan terrorangrepet påvirket de som overlevde angrepet på Utøya 22. juli 2011 og deres foreldre.

I studien som ble etablert høsten 2011 har vi gjennomført tre intervjuer; 4-5 måneder, 14-15 måneder og 30-31 måneder etter hendelsen. Til sammen 355 personer som overlevde og 600 foreldre har deltatt.

Siden 2012 har studien publisert en rekke internasjonale fagfelleverderte artikler, artikler til norske tidsskrifter, rapporter og bokkapitler. Det har også vært viktig for oss å dele kunnskap og erfaringer med norske og internasjonale kolleger gjennom fagmøter, undervisning og foredrag. Studien har hele tiden hatt fokus på god kontakt med Støttegruppen 22. juli. AUF har også gitt oss svært verdifulle tilbakemeldinger og råd.

Studien har så langt avdekket at de som var direkte berørt av hendelsene på Utøya i lang tid har hatt betydelige psykiske reaksjoner på hendelsen og de utfordringer de møtte i etterkant. Disse reaksjonene utløste behov for hjelpetiltak over flere år, både fra kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

I 2016 har studien publisert 11 artikler i internasjonale fagfelleverderte tidsskrifter.

Å forske på konsekvensene av terror og andre katastrofer er viktig for å utvikle effektive hjelpetiltak. Men slik forskning kan også være utfordrende. I en så omfattende studie av både de som overlevde og deres foreldre og flere måletidspunkt, er det mange metodeutfordringer som det skrives lite om i faglitteraturen. Det er viktig å være oppmerksom på hvilken betydning utformingen av studien får for datamaterialet. Artikkelen om deltagelse i studien (Stene & Dyb, 2016) gir faglig god innsikt i utfordringer i gjennomføring av katastrofestudier og hvilke beslutninger som må tas for å sikre kvalitet. I longitudinelle studier er det som regel bare de som deltok i første runde som inviteres til å delta i andre runde. Det var ikke tilfelle i denne studien. Forskerne fant blant annet at personer som først deltok i andre runde hadde flere symptomer på posttraumatisk stress og andre helseplager enn de som hadde deltatt i første runde. Dette kan bety at de som først deltok i andre runde var forhindret fra å delta i første runde på grunn av store helseplager i den tidlige fasen etter terrorangrepet. De ville likevel delta i andre runde. Å utelukke dem ville kunne føre til en skjevhet i utvalget og en undervurdering av konsekvensene av terroren.

Også etiske overveielser og forhold har betydning for om katastrofestudier lar seg gjennomføre med liten risiko for informanter og stort faglig utbytte. I boken «De berørte etter 22. juli. Forskningsetiske perspektiver» har Dyb, Glad og Hafstad (2016) redegjort for hvordan disse forholdene ble ivaretatt i Utøyastudien. Kort tid etter hendelsene på Utøya, ble alle de som overlevde kontaktet av politiet og avhørt som vitner. Deres erfaringer er publisert i artikkelen til Langballe & Schultz (2016). Den avdekker at slike avhør kan være krevende og belastende, men at måten

avhøret gjennomføres på kan være avgjørende for hvordan det oppleves. Nær tre av fire overlevende svarte at avhøret opplevdes som ikke stressende eller litt stressende, mens 17 % opplevde det som delvis stressende. 10 % opplevde at avhøret var veldig eller ekstremt stressende. Tre faktorer sto fram som særlig viktige for hvordan de unge opplevde avhøret: om han/hun klarte å fortelle en sammenhengende historie, om han/hun opplevde avhøret som toveis kommunikasjon og om avhøret framsto som meningsfullt.

I 2016 har vi publisert mer om foreldrenes situasjon etter katastrofen, og i artikkelen til Thoresen, Jensen, Wentzel-Larsen & Dyb (2016) ble det tydelig at deres nivå av posttraumatisk stress og angst/depresjonsplager var fem ganger høyere enn i generell befolkning like etter hendelsen. Det er noe lavere enn hos barna deres, men overraskende høyt. Studien viser at det er svært viktig med tilstrekkelig støtte og oppfølging også til foreldre av traumeutsatt ungdom.

Fortellinger fra de som overlevde kan gi ny kunnskap om erfaringer som er vanskelige å bearbeide og som kan ha betydning for posttraumatisk stress i ettertid. Måten de overlevende snakker om hendelsen på, har sammenheng med graden av posttraumatisk stress (PTSS). Personer med høyt nivå av PTSS beskriver ofte handlinger og dialog, mens personer med lavt nivå av PTSS i større grad formidler organiserte tankerekker (Filuková, Jensen, Hafstad, Minde & Dyb, 2016).

Intervjuer med overlevende fra terrorangrepet på Utøya viser at det ikke bare var terroristen som utløste frykt hos leirdeltakerne. Forskerne identifiserte en form for reaksjon under traumatiske hendelser som hittil har fått lite oppmerksomhet i forskning: Frykt for ufarlig stimuli under eller rett etter terrorangrepet. Over halvparten forteller at

de fryktet andre personer eller objekter både under og rett etter angrepet. Innsatspersonell bør derfor være klar over at traumatiserte personer kan reagere med frykt på nøytrale stimuli. Forskere finner nå at de som opplevde slik frykt har større fare for å utvikle symptomer på posttraumatisk stress (Filuková, Hafstad & Jensen, 2016).

Slik utrygghet gir seg også utslag i at omgivelsene i ettertid kan oppfattes som skremmende og at vanlige lyder og andre sanseintrykk tolkes som farlige. I artiklene om traumepåminnere har vi sett på hvilke situasjoner eller sanseintrykk de som overlevde reagerte på et års tid etter hendelsen. Blant de mest vanlige påminnerne var lyder, som skudd, skrik, fyrverkeri, alarmer, sirener og helikoptre. Deretter fulgte situasjoner, som folkemengder, løping og AUF-møter. Mindre vanlig var visuelle og følelsesmessige påminnere. De traumepåminnerne som færrest hadde vært plaget av den siste måneden var lukt og berøring (Glad, Jensen, Hafstad & Dyb, 2016). Da vi spurte igjen om triggere etter nesten tre år, hadde det fortsatt sterk sammenheng med nivå av posttraumatiske stressreaksjoner og sterke lyder var fortsatt svært plagsomme (Glad, Hafstad, Jensen & Dyb, 2016). De fleste av de som overlevde opplevde fortsatt at for eksempel skarpe lyder, følelser eller visse situasjoner minnet dem om angrepet og gjorde dem oppskaket. Nesten 20 % opplevde slike påminnere som svært plagsomme.

Belastningene ungdommene opplevde i ettertid fikk mange konsekvenser, også for skolefungering og karakterer (Strøm, Schultz, Wentzel-Larsen & Dyb, 2016). Et flertall av ungdommene som overlevde terrorangrepet på Utøya var elever i videregående skole. De som greide å fortsette skolegangen uten avbrudd klarte seg noe bedre det andre året. Foreldrene bekreftet at det hadde vært en stor utfordring å reetablere rutiner og hjelpe

ungdommene i gang igjen med skolegang og hverdag (Røkholt, Schultz & Langballe, 2016). Svært mange av ungdommene fikk vansker med skolearbeidet og med å fungere i hverdagslivet det påfølgende skoleåret. Foreldre med ungdom i videregående skole gikk aktivt inn som støtte for at barna deres skulle klare å fungere i en skolehverdag. Studien tyder på at både skolen og foreldrene ville hatt nytte av bedre kunnskap om hvordan traumer utvikler seg over tid.

Helsetjenestens innsats har vært kartlagt i flere artikler, og i år har vi hatt fokus på brukerperspektivet og i hvilken grad hjelpen opplevdes nyttig. Stene, Wentzel-Larsen & Dyb (2016) fant at omtrent 20 % av de overlevende etter Utøya-angrepet oppga at de hadde fått mindre helsehjelp for psykiske plager enn de hadde behov for. For fysiske plager opplevde drøyt 14 % at de hadde fått mindre hjelp enn de trengte. Det ble påvist klart høyere nivå av posttraumatisk stress, angst og depresjon både kort tid og over 2,5 år etter angrepet blant overlevende som opplevde at de hadde fått mindre hjelp enn de trengte, sammenlignet med de som opplevde at de hadde fått tilstrekkelig hjelp. Overlevende med ikke-norsk bakgrunn var overrepresentert blant dem som fortalte om udekkede behov for fysiske plager, og de var i mindre grad tilfreds med oppfølgingen. Omtrent to av tre overlevende oppga at de i stor eller svært stor grad var tilfreds med oppfølgingen de hadde fått i forbindelse med terrorangrepet. En av erfaringsområdene som i særlig grad hadde betydning for tilfredshet var at hjelpetjenestene opplevdes lett tilgjengelige.

Etter terrorangrepet på Utøya anbefalte Helsedirektoratet en proaktiv kommunal modell for oppfølging, der kriseteamene raskt skulle kontakte de overlevende, og alle overlevende skulle få en kontaktperson i kommunen. Wistrøm, Stene & Dyb (2016) fant

at det var geografiske forskjeller i helsehjelpen som ble gitt. Det var en lavere andel av de overlevende i Oslo som oppga å ha fått proaktiv oppfølging, sammenlignet med landet forøvrig. I Oslo oppga 66 % av de overlevende at de ble kontaktet av kriseteam og 61 % at de fikk en kontaktperson, mens i mindre sentrale kommuner oppga 88 – 98 % kontakt med kriseteam og 85 – 91 % å ha fått en kontaktperson. Funnet må ses i sammenheng med at Oslo kommune var særlig hardt rammet av terrorangrepene 22.7. 2011, men også organisatoriske forhold i kommunen kan ha hatt betydning for utfallet.

Erstatningsspørsmål etter katastrofer er ofte kontroversielle og vanskelige. I rapporten *Men hva er det egentlig ment for?* (Nilsen, Langballe & Dyb, 2016) satte vi fokus på hvilken betydning erstatning hadde for de som overlevde og hvordan de opplevde prosessen med utbetalingene. Uten tvil hadde utbetalingene vært til stor hjelp, men formålet opplevdes også uklart for mange. Tydeligere informasjon om formålet med oppreisningserstatningen, inkludert hva beløpet var ment å dekke, hadde vært nyttig for mange.

I 2017 vil vi samle kunnskapen fra Utøyastudien i en antologi. Vi ønsker også å gjennomføre en ny datainnsamling, for å kunne få mer kunnskap om hvordan det går med de berørte flere år etter terrorangrepet.

4.2.3 EUNAD

I prosjektet European Network for Psychosocial Crisis Management – Assisting Disabled in Case of Disaster (EUNAD) er målet å få økt kunnskap om forebygging av ulykker og katastrofer for mennesker med sansetap.

Vi har intervjuet en gruppe blinde og svaksynte om deres erfaringer med farer og ulykker, om reaksjoner og mestring etter traumatiske hendelser, og hvordan blinde og

svaksynte håndterer potensielle ulykker (Saur, Hansen, Jansen & Heir, 2016).

Vi fant at frykt for ulykker knyttet til hindringer i det offentlige rom, transport og dårlig eller manglende merking var vanlig. Ulykker i dagliglivet var viet mer oppmerksomhet enn frykt for større kriser og katastrofer.

Flere unngikk å søke hjelp i risikosituasjoner i frykt for å virke hjelpeløse og ute av stand til å klare seg selv. Isolasjon og tilbaketrekning var et gjentakende tema.

Flere av informantene i studien vektla forutsigbarhet, adekvat informasjon og universell utforming som sentralt for å kunne øke egenmestring og håndtering av potensielle farer og ulykker.

Viktige implikasjoner av disse resultatene er nødvendigheten av universell utforming i det offentlige rom for å sikre trygghet og sikkerhet. Studien understreker betydningen av egenmestring. Fagfolk bør være særlig oppmerksom på bekymring knyttet til stigmatisering og risiko for sosial tilbaketrekning og isolasjon, samt behovet for adekvat informasjon og forutsigbarhet etter potensielt traumatiske erfaringer.

Forskningsprosjektet videreføres. I 2016 har vi utarbeidet et spørreskjema til en ny kvantitativ datainnsamling der vi skal se nærmere på hvilke typer ulykker og katastrofer blinde og svaksynte opplever. Vi skal undersøke konsekvensene av slike hendelser for mental helse og hvordan slike erfaringer mestres.

4.2.4 Scandinavian Star

Stortinget har nedsatt en uavhengig granskingskommisjon for brannen på Scandinavian Star i 1990. Vi fikk i oppdrag fra

granskingskommisjonen å kartlegge ivaretagelsen av de berørte etter katastrofen.

Høsten 2016 intervjuet NKVTS 98 overlevende og 95 etterlatte. I studien vil forskerne se på hvordan de berørte opplevde situasjonen under brannen og i tiden etterpå. De vil også se på oppfølging av de berørte, hva slags hjelp de fikk, og hvordan de har det nå. Det er få studier som følger opp hvordan folk har det utover de første tre årene etter en kritisk hendelse. Her har det gått 26 år, og det er derfor et unikt prosjekt i forskningssammenheng.

Rapporten blir levert til granskingskommisjonen første kvartal 2017, men vil først bli offentliggjort etter at kommisjonens rapport er lagt frem i juni 2017.

4.3 Tvungen migrasjon og flyktningshelse

Ved inngangen til 2016 var 65,3 millioner mennesker på flukt i verden. Mennesker på flukt har ofte opplevd forfølgelse, tvungen migrasjon, store tap og ekstreme påkjenninger. NKVTS ser det som sitt samfunnsoppdrag å fremskaffe og formidle kunnskap om hvordan vi best bør følge opp disse menneskene nå og i årene fremover.

4.3.1 Traumatiserte flyktninger i behandling

Det er stor variasjon i hva slags helsetilstand flyktninger har når de kommer til Norge, og hvor stor bedring man ser hos dem som har psykiske helseproblemer.

Marianne Opaas disputerte i 2016 med doktorgraden *Trauma, personality function, and posttraumatic reactions: A retrospective and prospective study of traumatized refugee patients*.

Opaas' forskning ser på hva som kan ligge til grunn for de store forskjellene i psykisk helse og i respons på psykologisk behandling. Hun tar for seg betydningen av barndomstraumer, krigstraumer, forfølgelse, fengsling og tortur, samt personlighetsfungering.

Studien fulgte 54 flyktningpasienter fra de begynte i behandling i distriktspsykiatrisk sentre (DPS-er) eller hos privatpraktiserende psykologer og psykiatere og videre i tre år.

Analysene viser at perseptuell realitetstesting, det vil si evnen til å oppfatte inntrykk og informasjon i omgivelsene på en helhetlig og riktig måte, er avgjørende for hvor raskt pasienten blir bedre. For eksempel kan plutselige brå lyder minne om opplevelser fra krigen. Personer med god perseptuell realitetstesting evner da å se rundt seg, oppfatte at andre mennesker oppfører seg som vanlig, og kan bruke denne informasjonen til å roe seg.

Pasienter med dårlig realitetstesting kan derimot bli «fanget» av lydinntrykket, og resten av det som skjer blir uklart og 'går ikke inn'. Denne gruppen fikk dårligere psykisk helse i det første året av behandlingen. Dette kan bety at denne gruppen trenger andre tiltak, spesielt tilpasset eller mer langvarig behandling for å komme seg.

4.3.2 Enslige mindreårige flyktninger i bosettings- og integreringsfasen

NKVTS har flere prosjekter om enslige mindreårige flyktninger, blant annet en studie om unge flyktnings møter med skolen. Studien viser at utfordringene unge flyktninger møter i skolen, ikke uten videre kan sammenlignes med utfordringene minoritets elever generelt møter i norsk skole.

Unge flyktninger – enten de kommer alene eller sammen med egen familie – er en gruppe minoritets elever som er i en mer

sårbar situasjon og mer utsatt for frafall i skolen enn minoritets elever som har vokst opp i Norge. Dette skyldes flere faktorer:

- ingen, lite, eller avbrutt skolegang
- kort botid i Norge
- manglende kunnskap om norsk samfunn og kultur
- de er i Norge uten foreldre, familie og etablerte sosiale nettverk
- traumatiske opplevelser fra før og under flukten, samt eksilrelatert stress

For å kunne være en inkluderende skole for alle elever, er det viktig at lærerne i norsk skole har tilstrekkelig kunnskap om hvordan opplevelser fra krig, flukt og eksil kan påvirke flyktningelevenes psykiske helse, velvære og fungering i skolehverdagen (Pastoor, 2016).

Lutine de Wal Pastoors artikkel «Rethinking refugee education: Principles, policies and practice from a European perspective» er et viktig innspill i debatten om prinsippene som skal vektlegges i undervisningen av flyktningbarn og -unge. I artikkelen drøfter Pastoor utfordringene ved undervisningen av unge flyktninger fra et europeisk perspektiv. Skoletilbudene skal bidra til flyktingenes inkludering i skolesystemet og integrering i samfunnet forøvrig.

Selv om skolene ofte har lang og bred erfaring med undervisning av minoritets elever, har de fleste relativt liten erfaring i undervisningen av flyktningelever. Et viktig bidrag i integreringsprosessen er å utvikle en flyktningkompetent skole, som tilrettelegger pedagogisk og psykososialt for denne gruppen.

En annen studie er kartlegging av traumeerfaringer og psykisk helse hos enslige mindreårige asylsøkere. I studien undersøker vi hvilke erfaringer enslige asylsøkere som kommer til Norge før de er 15 år har hatt før

de kom til Norge, og hvilke behov og plager de har ved ankomst. Deltagerne ble kontaktet igjen etter flytting til kommuner og ble kartlagt for psykiske helseplager og intervjuet om deres situasjon. Ved tredje intervjurunde har ungdommene bodd i Norge i flere år og de kartlegges for psykiske helseplager, livskvalitet og stress, agens, vennskap og forventninger.

4.3.3 Pilotstudie

Det er mange forhold vi mangler kunnskap om migrasjons- og flyktningfeltet. Per i dag har vi ikke tilgang til:

- Representative data som beskriver flykningers psykiske og fysiske helse ved ankomst.
- Representative data som kan si noe om sammenhengen mellom helse og videre integrering i det norske samfunn over tid.
- Representative data som beskriver hva som skal til for at flyktninger kan ta i bruk og få fullt utbytte av de tiltak som tilbys.

Vi startet derfor i 2016 arbeidet med en stor, representativ datainnsamling om flyktninghelse. Studien tar sikte på å inkludere asylsøkere/flyktninger fra de tre største flyktningpopulasjonene: Syria, Afghanistan og Eritrea. Vi ønsker å gjennomføre datainnsamlingen på rundt 50-100 mottak fordelt over hele landet, og i alt kartlegge rundt 4700 informanter som følges over en periode på fire år.

Helsedirektoratet ba om at NKVTS våren 2016 gjennomførte en pilotstudie for å kvalitetssikre flyktninghelseprosjektet.

Pilotstudien ble gjennomført på Lysaker transittmottak, i samarbeid med Folkehelseinstituttet (FHI). Målet var å avdekke svakheter i prosedyrene for

innsamling av data, samt komme frem til informerte antakelser om kostnader, spørreskjematidsbruk, spørreskjemaforståelse blant deltakerne, reisetid og insentivbruk. En slik kvalitetssikring var også nødvendig for å avdekke om den kommende studien faktisk vil gi de intenderte dataene vi ønsker å se nærmere på.

Erfaringene fra piloten var i hovedsak gode, men det ble avdekket enkelte områder med forbedringspotensial. Den viktigste erfaringen avdekket et behov for å avklare at deltakelse i studien ikke hadde noe betydning for asylsøkeres egen asylprosess. I tillegg er det viktig med informasjon om forskningens uavhengige posisjon i Norge, samt hvordan resultatene av forskning anvendes i det norske samfunn. Denne kunnskapen viste seg å være viktig mht til rekruttering og vilje til å delta, men også avgjørende i deres forståelse av hva de samtykket til når de valgte å delta i undersøkelsen.

På bakgrunn av disse erfaringene gikk vi høsten 2016 i gang med å produsere en animasjonsfilm. I denne filmen vil vi informere generelt om forskning, forskningens rådgivende funksjon i Norge, samt drøfte sentrale begrep som taushetsplikt, uavhengighet og informert samtykke.

En større satsing på flyktningforskning krever internasjonalt samarbeid. I 2016 innledet vi derfor et samarbeid med Röda Korsets Högskola (RKH) i Stockholm. RKH har allerede gjennomført en kartleggingsstudie i Sverige og besitter verdifull kunnskap når det gjelder rekruttering av deltakere, etikk og informasjonsarbeid. Vi ønsker å legge til rette for en multisenterstudie der data fra Sverige og Norge kan sammenstilles.

4.4 Behandlingsforskning

Behandlingsforskning er også en viktig del av NKVTS' virksomhet. Sentrale spørsmål i denne

forskningen er for eksempel: Fungerer behandlingen? Er det forskjell i effekten for ulike grupper klienter? Hvordan skal behandlingen og terapien legges opp for å gi best mulige resultater?

4.4.1 Behandling av traumatiserte barn og unge, TF-CBT

Forskerne har undersøkt korttids- og langtidseffektene av traumefokusert kognitiv atferdsterapi på barn som sliter med alvorlige traumer.

Prosjektet har vist at TF-CBT har god effekt for barn som har opplevd traumer. Forskerne er nå opptatt av hvilke faktorer som kan forklare hvorfor noen har bedre effekt av behandlingen enn andre.

Silje Mørup Ormhaug disputerte i 2016 med doktorgraden *The therapeutic alliance in the treatment of traumatized youth: Relationship to outcome and dropout across rater perspectives and therapeutic interventions*.

I avhandlingen ser hun på hvilken rolle den terapeutiske alliansen har for utfall av behandlingen. Mange psykologer spør seg om det er viktigst med en god relasjon eller en spesifikk metode i behandlingen av traumatiserte unge. Et sentralt funn fra avhandlingen er at begge deler er like viktig.

Mange ungdommer som går i terapi etter å ha opplevd traumatiske hendelser slutter før de er ferdigbehandlet. En del av Ormhaugs avhandling var å se på hva som kan forklare hvorfor noen avslutter behandlingen for tidlig. Her fant hun blant annet at foreldrene spiller en viktig rolle (Ormhaug & Jensen, 2016). Det er viktig at foreldre slutter opp om barnas terapi, og viser dette eksplisitt. Foreldrenes deltakelse i første behandlingstime økte sannsynligheten for at ungdommen fullførte behandlingen.

Mange klinikere vegrer seg for å spørre barn om traumer av frykt for at de skal bli opprørte. Forskerne finner ikke støtte for denne antagelsen i en studie fra 2016 (Dos Santos, Jensen & Ormhaug, 2016).

4.4.2 Terapi med menn som søker hjelp for vold

I dette prosjektet gjør vi en prosess- og utfallsstudie av terapi med menn som søker hjelp for vold. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med Alternativ til Vold (ATV). Prosjektet har som mål å beskrive denne klientgruppen, samt se på innholdet i behandling denne gruppen får og hvorvidt mennene endrer seg etter endt behandling. I studien får vi informasjon både fra klientene og deres partnere.

I en artikkel fra 2016 analyserer forskerne hvordan det kan etableres et konstruktivt samarbeid mellom terapeut og menn som deltar i frivillig behandling for å slutte å bruke vold mot kvinnelig partner (Lømo, Haavind & Tjersland, 2016). Forskerne har tatt utgangspunkt i hvordan klienten presenterer seg for terapeuten, og lanserer en konseptuell modell som beskriver klientens åpninger og invitasjon til et samarbeid for å endre eget voldsproblem.

4.4.3 Implementering av traumebehandlingstilbud til barn

I tillegg til behandlingsforskning har NKVTS to prosjekter som handler om å implementere traumebehandling til barn og voksne.

Siden 2012 har vi hatt et prosjekt om implementering av traumefokusert kognitiv atferdsterapi (TF-CBT) i psykisk helsevern for barn og unge, spesialisthelsetjenesten (BUP). Målet er å øke kunnskapen om traumer og traumebehandling på en slik måte at kompetansehevingen sikres kontinuitet over tid.

Ambisjonen er at barn og unge som sliter med posttraumatisk stress skal få evidensbasert behandling for sine vansker. TF-CBT er en korttidssterapi som gis ukentlig (12-15 ganger). Studier viser at TF-CBT er mer effektiv enn andre tilbud.

4.4.4 Implementering av traumebehandlingstilbud til voksne

I 2016 startet et nytt pilotprosjekt for implementering av kunnskapsbasert behandling for posttraumatisk stresslidelse (PTSD) i spesialisthelsetjenesten.

I prosjektet vil forskerne teste implementering av de to behandlingsmetodene Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) og Kognitiv Terapi for PTSD (KT-PTSD).

I 2016 har de to distriktpsykiatriske klinikkene Follo og Lovisenberg fått opplæring i og praktisert de to metodene. Piloten skal utvides i 2017. Siktemålet er nasjonal implementering basert på erfaringene fra piloten.

4.5 Nasjonalt og internasjonalt samarbeid

NKVTS har som forskningssenter en sterk internasjonal orientering, men har også utstrakt samarbeid med institusjoner og organisasjoner nasjonalt.

NKVTS har samarbeid med blant annet Institutt for offentlig rett, Det juridiske fakultet, Institutt for klinisk medisin, Det medisinske fakultet, Psykologisk Institutt og Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo. Tre forskere har professor II- stillinger.

NKVTS hadde i 2016 12 stipendiatprosjekter i samarbeid med Universitet i Oslo.

Vi har også samarbeid med Høgskolen i Oslo og Akershus, bl.a. gjennom voldsprogrammet og flyktningforskningen.

I forbindelse med 22. juli-forskningen har vi utstrakt samarbeid med flere miljø – nasjonalt og internasjonalt bl.a. Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI), Oslo universitetssykehus, Politihøgskolen, samt flere forskningsmiljø i USA og Europa.

Vi har også samarbeidet med Modum Bad, Follo og Lovisenberg distriktpsykiatriske klinikker om utvikling av implementeringsprosjektet om traumebehandling for voksne.

Flertallet av forskerne er aktive bidragsytere på sitt fagområde nasjonalt og internasjonalt og driver ved siden av egen forskning også fagfellebedømmelser for diverse tidsskrift, skriver bokanmeldelser, deltar i arbeidsgrupper og nettverk, sitter i bedømmelseskomiteer og er opponenter ved siden av undervisning og foredragsvirksomhet.

En av våre seniorforskere, Grete Dyb, var i 2016 president for International Society for Traumatic Stress Studies (ISTSS). Gjennom slike posisjoner får vi tilgang til et internasjonalt forskningsnettetverk som har stor betydning for utviklingen av senterets faglige profil.

Vi har også samarbeid med ArQ Psychotrauma expert group som er en organisasjon av ni fagmiljø i Nederland. I tillegg inngår vi i ulike europeiske prosjektsamarbeid med bl.a. Universitetet i Ulm, The Centre of Psychotraumatology, Alexander, Krefeld.

NKVTS deltar i et nordisk forskningsprosjekt om unge flyktingers oppvekst i eksil «Coming of Age in Exile (CAGE)». CAGE er et fireårig prosjekt (2015-2019) som gjennomføres av ledende forskergrupper i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Norske forskningsmiljøer oppfordres av myndighetene til å delta i den internasjonale konkurransen om forskningsmidler gjennom EUs forskningsprogrammer i Horisont 2020. NKVTS har bidratt i to søknader i 2016.

NKVTS har bidratt i en prekvalifiseringsprosess i programmet Personal Medicine i Horisont 2020. I alt inngår seks andre universitets- og forskningsmiljøer i denne søknaden. Målet med prosjektet er å få økt kunnskap om hvordan skolen kan styrke migranternes mentale velvære i skolen for å sikre bl.a. god læring. Forskergruppen er blitt bedt om å komme med en full søknad. Søknadsprosessen ledes fra Universitet i Gent, Belgia.

I tillegg deltok vi som partner i en søknad til programmet Secure Societies i Horizon 2020 ledet av Senter for ekstremismeforskning: høyreekstremisme, hatkriminalitet og politisk vold (C-REX). Søknaden hadde tittelen «TALK – A Communicative Approach to Countering Radicalisation and Violent Extremism til EU»

4.5.1 EØS-samarbeid under programmet Domestic and gender-based violence

NKVTS har et faglig samarbeid med et nyopprettet kompetansesenter for bekjempelse av vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep i Bratislava i Slovakia.

Forskere fra NKVTS har bidratt med kompetanse på flere områder. I 2016 har dette bl.a. omfattet støtte og rådgivning til gjennomføring av omfangsundersøkelser om seksuelle overgrep mot kvinner og av familievold, en kartlegging av politiets arbeid med voldsutsatte kvinner og en kvalitativ studie om barn som følger med mor på kriesesenter. Prosjektet er forlenget til utgangen av 2017.

NKVTS har også hatt et samarbeid med en paraplyorganisasjon for kriesesentre i Estland, Estonian Women's Shelters Union (EWSU), under EØS-midlene (Norway Grant). Våre

aktiviteter i prosjektet ble avsluttet i 2015, men i 2016 deltok vi på en nasjonal avslutningskonferanse. Målet med samarbeidet var å bidra med norsk kompetanse til en serie av kompetansehevingskurs for ansatte i estiske kriesesentre og hotline-telefoner.

NKVTS har spilt en aktiv rolle med å gi tilbakemeldinger og formidle erfaringer fra det bilaterale samarbeidet, både til Helsedirektoratet som Donor Programme Partner, Financial Mechanism Office i Brussel, samt ambassaden i Bratislava. Vi har også bidratt inn i evaluering av programmet *Domestic and gender based violence* med våre erfaringer fra Slovakia.

4.6 Undervisning og veiledning

NKVTS driver forskningsformidling gjennom utviklings- og informasjonsarbeid, utdanning, veiledning og rådgivning.

I dette ligger et ansvar for kompetansebygging for kvalifisert tjenesteproduksjon på våre områder. Det gjøres dels gjennom enkeltoppdrag om undervisning i universitets- og høgskolesektoren, gjennom vårt eget masterprogram, og gjennom bistillinger ved universiteter og høyskoler.

4.6.1 Masterutdanningen

NKVTS samarbeider med Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging og Senter for rus- og avhengighetsforskning om masterprogrammet Psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer.

Masterprogrammet er organisert under Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo.

Masterprogrammet står for den største andelen undervisning ved NKVTS, og er et prioritert satsingsområde for opplæring av fagpersonell i tjenesteapparatet. Mer enn 50 prosent av all undervisning i

masterprogrammet, studieretning vold og traumatisk stress, utføres av NKVTS-ansatte.

I 2016 ferdigstilte 17 studenter sine masteroppgaver. Kull IV er i gang med fagspesifikk undervisning innen vold og traumatisk stress, og består av 17 studenter fra helsevesenet, Kripes, barneverntjenesten, mottak, bistandsorganisasjon, skole og RBUP/DPS.

Siden oppstart av masterprogrammet i 2009 har 45 studenter fullført mastergrad i studieretning vold og traumatisk stress.

4.6.2 Veiledning

I 2016 har forskere ved NKVTS vært hoved- og biveiledere for ni doktorgradsstudenter. De fleste studentene er tilknyttet Psykologisk institutt og Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo. Også mastergrads- og hovedfagsstudenter har fått veiledning av forskere ved senteret.

Forskerne har gjennom året også bidratt med en rekke foredrag på eksterne arrangementer, på diverse møter, for støttegrupper og foreninger, både private og offentlige.

Øyvind Fjeld-Solberg kom i 2016 på andre plass i Hjernekraftprisen til Forskerforbundet. Formålet med prisen er å synliggjøre betydningen av forskning og utviklingsarbeid (FoU) for fremtidens velferd, nærings- og samfunnsutvikling, lokalt, regionalt, globalt og nasjonalt.

4.7 Formidling

En sentral del av senterets oppgaver er å formidle forskningsresultatene våre. Det er ulike målgrupper i dette arbeidet: fagfolk og frivillige i praksisfeltet, beslutningstakere og myndigheter, fagkolleger nasjonalt og internasjonalt, berørte og allmennheten.

Vi bruker ulike arenaer og forskjellige kommunikasjonsformer for å nå målgruppene.

4.7.1 Akademisk formidling

I 2016 ble det publisert 49 fagfelleverderte forskningsartikler i vitenskapelige tidsskrift signert en eller flere forskere ved NKVTS. Dette er en økning fra 33 artikler i 2015.

I 2016 ga NKVTS ut antologien *Barn, vold og traumer – Møter med unge i utsatte livssituasjoner*, og vi publiserte ti rapporter i vår egen rapportserie. Rapportserien vår er et viktig verktøy for å nå myndighetene og praksisfeltet med nye forskningsresultater. I 2016 har vi bl.a. utgitt rapporter om behandlingstilbudet til voksne som utøver vold, seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn, voldsoffererstatning til de overlevende etter terroren på Utøya og radikalisering og psykisk helse. For en fullstendig oversikt over rapportene i 2016, se oversikten over publikasjoner bakerst i rapporten.

Ved siden av den skriftlige produksjonen deltar senterets forskere på konferanser i inn- og utland. I 2016 ble forskningen som gjennomføres ved senteret presentert med til sammen 98 paper- og posterpresentasjoner på nasjonale og internasjonale konferanser.

4.7.2 NKVTS i media

Media er en viktig kanal for å nå frem med informasjon til våre målgrupper. I 2016 var NKVTS omtalt i 892 medieoppslag.

Vi er opptatt av å bruke ulike typer media for å nå ulike målgrupper, og sikre en god geografisk spredning i dekningen. Av den totale omtalen av NKVTS i 2016 er 56 prosent på nett, 29 prosent i trykte medier og 15 prosent i etermedier. 53 prosent av mediedekningen vår er i lokale eller regionale medier.

NKVTS er mest synlig i media i saker knyttet til vold og overgrep (55 prosent av dekningen), etterfulgt av katastrofer, terror og stressmestring (12 prosent av dekningen).

Alle forskerne våre har et ansvar for å formidle sin forskning i media, og svare på henvendelser innenfor sitt forskningsfelt. 62 prosent av omtalen vår handler om våre forskningsprosjekter. Resten er saker der forskerne våre uttaler seg generelt om temaområdene vi forsker på.

4.7.3 nkvts.no

Nettsiden vår, www.nkvts.no/, er en viktig formidlingskanal for oss. Nettsidene skal være en sentral nasjonal inngangsport til informasjon og kunnskap om vold og traumer

Første kvartal 2016 lanserte vi nye nettsider. Målet med de nye nettsidene var å nå ut enda bedre til forskere og praksisfeltet med informasjon om NKVTS' forskningsprosjekter og resultater.

Nettsiden er godt besøkt. Totalt antall øker på nkvts.no i 2016 var 110 000. En sammenlikning med 2015 viser at flere besøker de nye sidene og de som besøker nettsiden blir gjennomgående lengre og leser mer av innholdet enn tidligere.

I tillegg til nkvts.no har vi fire nettbaserte veivisere som vi er ansvarlig for: veiviser om kjønnslemlestelse, dinutvei.no, håndbok for helse- og omsorgspersonell ved mistanke om barnemishandling og veileder i kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Det er et kontinuerlig arbeid å holde disse oppdatert. I 2016 ble det gjort en større endring i håndboken ved mistanke om barnemishandling. Den ble utvidet med innhold rettet mot psykisk helsevern.

Vi sender ut nyhetsbrev for å fortelle om forskningsresultatene våre og invitere til seminarer og arrangementer.

4.7.4 Sosiale medier

For å nå bredt ut med våre forskningsresultater, satser vi på vår tilstedeværelse i sosiale medier.

NKVTS prioriterer Facebook (www.facebook.com/NKVTS) og Twitter (www.twitter.com/nkvts).

Vi opplever en økning i antall følgere både på Facebook og Twitter, og i engasjementet på sidene. Ved utgangen av 2016 hadde vi nærmere 4400 likes på Facebook. Det er en økning fra 2200 ved utgangen av 2015. På samme måte har antall følgere på Twitter økt fra 900 til 1200.

I tillegg til spredning av forskningsresultatene våre bruker vi sosiale medier til å øke kjennskapen og trafikken til de nettbaserte veiviserne våre, og til å søke etter deltakere til ulike forskningsprosjekt. Facebook er en viktig kilde til trafikk til nettsiden vår.

4.7.5 Seminarer og konferanser

Siden 2013 har vi jevnlig arrangert frokostseminarer i våre lokaler. Seminarene blir avholdt i tilknytning til publisering av artikler, lansering av bøker og rapporter, eller dersom det er temaer vi fanger opp at det er særskilt behov og interesse for kunnskap om i våre målgrupper.

Deltakerne på frokostseminarene er i hovedsak folk fra praksisfeltet og ideelle organisasjoner, men også representanter fra undervisningsinstitusjoner, departementer og direktorater.

I 2016 arrangerte vi 12 frokostseminarer. Seminarene er gjennomgående godt besøkt. Antall besøkende ligger som oftest mellom 50-70 stk.

Våren 2016 arrangerte vi tre halvdagsseminarer hvor vi presenterte vår forskning på flyktninger. Seminarene satte fokus på ulike temaområder som er viktige når flyktninger kommer til landet vårt. Et av seminarene handlet om enslige mindreårige asylsøkere og hvordan det er å komme til Norge uten foreldre eller andre

omsorgspersoner. Et annet handlet om skolens psykososiale rolle i møte med barn og unge med flyktningbakgrunn. Det siste seminaret handlet om voksne traumatiserte flyktninger i behandling.

Mange av våre forskere bidro i seminarserien. Det var stor etterspørsel etter seminarene. Seminaret om enslige mindreårige flyktninger måtte settes opp to ganger.

I tillegg til frokost- og flyktningsseminarene arrangerte vi i 2016 lanseringsseminar for

antologien om barn, vold og traumer, samt to større konferanser. De to konferansene handlet om kjønnslemlestelse og forskningen på terrorangrepene i 2011.

Mot slutten av 2016 startet vi med live-overføring av seminarene våre. I 2017 vil alle seminarer live-overføres, slik at det er mulig å følge dem også for de som ikke har anledning til å komme til Oslo og våre lokaler i Nydalen.

5. Styret 2016

Styret for NKVTS har syv medlemmer, med personlige vara. To medlemmer foreslås av Universitetet i Oslo, to foreslås av Helsedirektoratet og to foreslås av senterets styre. Ett medlem med vara velges av de ansatte. Styret har hatt fem møter i 2016. Det er også avholdt to dialogmøter om fag og to dialogmøter om økonomi mellom oppdragsdepartementene og styret.

Bakerst fra vestre: Ole Kristian Hjemdal, Dag Ø. Nordanger, Gudleik Grimstad (leder).

Foran fra venstre: Åse Langballe, Inger Fernanda Stokke, Trine Normann (nestleder), Erik Gulbrandsen

Foto: Marianne Brandsæter/NKVTS.

Styret har i 2016 hatt denne sammensetningen:

Leder:	Gudleik Grimstad	Oslo			
Nestleder:	Trine Nordmann	Oslo	Felles vara	Edvard Hauff	Oslo
Medlem:	Erik Gulbrandsen	Rælingen	Vara	Camilla Grimsæth	Sandnes
Medlem:	Inger Fernanda Stokke	Lærdal	Vara	Anne Grete Terjesen,	Oslo
Medlem:	Dag Ø. Nordanger	Bergen		Willy-Tore Mørch	Tromsø
Medlem:	Åse Langballe	Oslo		Kristin Skjørten	Oslo
Medlem:	Ole Kristian Hjemdal	Nesodden	Felles vara	Yngvil Grøvdal Anne Lie Andreassen Lutine de Wal Pastoor	Bærum

6. Styrets årsberetning 2016

Virksomheten og hvor den drives

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress AS (NKVTS) ble stiftet 17. november 2003. Selskapet er et datterselskap av UNIRAND AS som er heleid av Universitetet i Oslo. Aksjekapitalen er kr. 100.000. Selskapet har forretningsadresse i Gullhaugveien 1-3, Oslo. Selskapet startet sin ordinære drift 1. januar 2004.

Formål

Selskapets formål og hovedoppgave er kunnskapsutvikling gjennom forskning på området vold og traumatisk stress. Temaområdene er vold og overgrep i nære relasjoner, katastrofer og stressmestring og tvungen migrasjon, traumatisering og flyktninghelse. Selskapet skal også drive utviklingsarbeid, formidling, utdanning og veiledning. Senteret skal ha et tverrfaglig og interdisiplinært perspektiv og omfatte studier av biologiske, psykologiske, sosiale, kulturelle og rettslige betingelser. Senteret skal knytte sin virksomhet opp mot praksisfeltet/klinisk virksomhet.

Virksomheten i 2016

NKVTS mottar årlige tilskuddsbrev fra Helsedirektoratet på vegne av Helse- og omsorgsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Senterets virksomhet er i samsvar med departementenes føringer når det gjelder prioriterte temaer og prosjekter. 2016 er det tredje år av senterets strategiske plan og NKVTS er på god vei til å realisere de faglige målene.

Forskning

Forskning på vold og overgrep har vært en viktig del av senterets arbeid siden oppstarten i 2004. I perioden 2014-2019 vil Justis- og beredskapsdepartementet bevilge 5 millioner årlig og Helse- og omsorgsdepartementet 2 millioner årlig til Forskningsprogram om vold i nære relasjoner. Programmet er godt i gang med ni prosjekter. I årene som kommer, vil forskning på vold i nære relasjoner ha høy prioritet og fortsatt utgjøre en stor andel av senterets aktivitet.

I 2016 har NKVTS publisert en rekke artikler og annet faglig materiale fra forskningsprosjektene knyttet til terrorangrepene 22. juli: en undersøkelse rettet mot overlevende og berørte fra Utøya og, en undersøkelse rettet mot overlevende og berørte i Regjeringskvartalet. Det er gitt midler fra NFR og Extrastiftelsen til prosjektene i perioden 2014-2019. Prosjektene har flere doktorgradsstipendiater og flere postdoc finansiert av disse midlene. I oktober arrangerte NKVTS en konferanse som oppsummerte forskningen om terrorangrepet på Utøya. Det er publisert totalt 21 artikler fra terrorforskningen i 2016.

Prosjektet "TF-CBT implementering i klinikk" finansieres av Helsedirektoratet. Prosjektperioden er 2012 -2017. Målet er at 55 % av landets BUP' er skal ha implementert TF-CBT i løpet av 2017 som er foreløpig siste år i prosjektet. Det er knyttet forskning til implementeringen. Extrastiftelsen/Rådet for psykisk helse har bidratt til finansiering av en Post Doc stilling lokalisert ved Psykologisk Institutt. Prosjektet skal se på om implementeringsarbeidet har bidratt til å oppdage hvem som er traumatiserte, om disse får TF-CBT samt effektene av behandlingen. Det skal også undersøkes om implementeringen har bidratt til endring i diagnosesetting ved BUP og hva som bidrar til gode implementeringsprosesser. De foreløpige data tyder på at barn som mottar behandlingen i gjennomsnitt får stor nedgang i posttraumatiske stress reaksjoner.

Våren 2016 ble det arrangert tre halvdagsseminarer der NKVTS' forskning på flyktninger ble presentert. Per i dag foreligger det ingen representative studier av flyktingers helse og

psykososiale situasjon ved ankomst til Norge. Vi startet derfor i 2016 arbeidet med en stor, representativ datainnsamling på flyktningshelse.

Forskning på temaet radikaliserings er igangsatt ved NKVTS. Senteret slutførte en kunnskapsoppsummering om sammenhengen mellom psykisk helse og radikaliserings i 2016. Det ble også igangsatt et nytt prosjekt med tittelen Pårørende, politi og bekymring. Håndtering og forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Prosjektet har som mål å studere det forebyggende arbeid mot radikaliserings særlig med henblikk på foreldres rolle i det forebyggende arbeidet.

NKVTS avsluttet i 2016 sin nasjonale kompetansefunksjon rettet mot kjønnslemlestelse. Arbeidet mot kjønnslemlestelse fortsetter under «Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse» (2017-2020) finansiert av Justisdepartementet. I tillegg er NKVTS tildelt midler fra NFR i perioden 2017-2021 til forskning om Kjønnslemlestelse.

15. februar 2016 ble nettportalen dinutvei.no lansert. Dette er en nasjonal veiviser ved vold og overgrep som gir oversikt over hjelpetilbud over hele landet. Dinutvi.no har også en spørsmål – svartjeneste hvor det er mulig å stille spørsmål anonymt.

Senteret har hatt stor skriftlig produksjon. Blant annet 47 vitenskapelige artikler, 10 rapporter, tre fullførte doktorgrader, 24 kapitler i antologier, herav 18 kapitler i egen bok utgitt ved NKVTS. Senteret har hatt 892 medieoppslag.

Undervisning

Det er tatt opp fire kull i det treårige mastergradstudiet ved UiO, Psykososialt arbeid-selv-mord, rus og traumer. Kull tre leverte sine masteroppgaver våren 2016. Kull fire startet våren 2017 arbeidet med masteroppgaven som skal leveres våren 2018. Det er fortsatt stor søkning til studieretning vold og traumer. Mange av senterets forskere har faglig ansvar for undervisningsemner, gir undervisning og tilbyr veiledning på masteroppgaver.

Internasjonal virksomhet

NKVTS deltar i arbeidet med å utvikle prosjekter om «Domestic Violence» i Slovakia under EØS-finansieringsmekanismen, dette arbeidet er forlenget til april 2017. Senteret har fått støtte fra EU til del to av et prosjekt om funksjonshemmede i katastrofer (EUNAD II). Den norske delen av prosjektet er en studie av hvordan synshemmede reagerer og takler kriser og traumer. NKVTS har også fått støtte fra Nordforsk til et nordisk prosjekt om mindreårige flykninger. I tillegg deltar forskere fra NKVTS på en rekke internasjonale konferanser og har mye samarbeid med diverse forskningsgrupper i USA og i Europa. En av seniorforskerne på senteret har i 2016 hatt vervet som president for International Society for Traumatic Stress Studies.

Økonomi

Årsregnskapet avlegges etter regnskapslovens bestemmelser og gir et rettvise bilde av selskapets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat i 2016. Det er ingen finansiell risiko knyttet til selskapets eiendeler. Selskapets drift finansieres i hovedsak av tre departementer: Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Selskapet er derfor ikke utsatt for vesentlig markeds-, likviditets – eller kredittrisiko. Forutsetningene for videre drift bekreftes å være til stede og fortsatt drift er lagt til grunn for regnskapet.

Årets overskudd på kroner 666 175 foreslås overført til annen egenkapital. Selskapet vil etter årsavslutningen ha en positiv opptjent egenkapital på kr 8 094 556. Det er fastsatt i vedtektene at utbytte ikke kan utbetales.

Arbeidsmiljø, sykefravær og likestilling

Arbeidsmiljø:

NKVTS er en IA-bedrift og har et eget arbeidsmiljøutvalg (AMU), samt månedlige Informasjon-, drøfting- og forhandlingsmøter (IDF) mellom ledelsen og tillitsvalgte fra Psykologforeningen, Forskerforbundet og Legeforeningen.

Det legges vekt på et fleksibelt og ivaretagende arbeidsmiljø og det settes fokus på faglig utvikling av medarbeiderne, likestilling mellom kjønnene og tilrettelegging av arbeidet i forhold til livsfasebehov.

NKVTS skal ha et trygt og sikkert arbeidsmiljø som hindrer skade og sykdom, forebygger sykefravær, og som fremmer helse, motivasjon og arbeids glede for alle ansatte.

I 2016 har HMS rådgiver hatt fokus på ergonomi og variert arbeidsstilling.

Sykefravær: Sykefraværet i 2016 var på 3,2 % mot 4,3 % i 2015. 2,5 % av fraværet var legemeldt, mens 0,7 % var egenmeldt.

Likestilling: Selskapet hadde pr 31.12.2016 94 ansatte, 84 % kvinner og 16 % menn. 3 av styrets 7 medlemmer er kvinner. Ledergruppen i selskapet består av 3 kvinner og 1 mann. Det personalpolitiske rammedokumentet slår fast at NKVTS skal være et inkluderende arbeidssted og motarbeide enhver form for diskriminering og usaklig forskjellsbehandling samt at den enkelte arbeidstakers lønnsnivå skal være uavhengig av kjønn.

Ytre miljø

Selskapets virksomhet påvirker ikke det ytre miljø ut over reisevirksomhet.

Veien videre

NKVTS har også i 2016 hatt stor aktivitet og har befestet sin stilling som en viktig nasjonal kunnskapsprodusent og – formidler. Senteret har også etablert seg som en internasjonal aktør med gode nettverk, samarbeidsprosjekter og omfattende internasjonal publisering.

Gjennom programmer innenfor temaområdene – vold og overgrep i nære relasjoner, og katastrofer og stressmestring innhentes det omfattende datamateriale. I 2015 startet arbeidet med å få på plass et program for forskning på flyktingehelse. Dette ble videreført i 2016. Senteret startet også i 2016 en pilot for implementering og forskning på traumebehandling for voksne. Dette skal videreføres i 2017. Aktiviteten vil være stor i 2017 og årene framover, og vil gi omfattende datasett innenfor alle de tre temaområdene senteret har ansvar for.

NKVTS har som mål å styrke sin posisjon som en sentral aktør i forskningsformidling om vold og traumer i Norge. Websidene skal forbedres og det jobbes med å utvikle formidling i flere kanaler.

Samarbeid med andre fagmiljøer er en viktig forutsetning for at NKVTS' kunnskapsproduksjon skal være nasjonalt ledende. NKVTS jobber kontinuerlig med å utvikle samarbeidet med forskningsinstitutter, universiteter og høyskoler, nasjonale og regionale ressurs- og kompetansemiljøer, kliniske miljøer og praksisfeltet.

NKVTS gjennomfører våren 2017 en intern omorganisering som skal legge til rette for at senteret skal styrke sin posisjon som nasjonalt kunnskapssenter ytterligere.

aktiviteter for å nå målene i ny strategisk plan. Styret ser positivt på at senteret har tatt initiativ til ny og omfattende forskning på flyktningefeltet, samt vil jobbe med å utvikle prosjekter som retter seg mot kommunesektoren og brukermedvirkning i forskningen. Styret ser fram til å bidra til videre utvikling av senteret i tråd med strategisk plan og føringer fra departementene.

Oslo 10. mars 2017

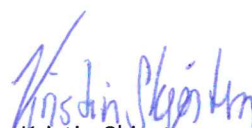
Gudleik Grimstad
styreleder

Trine Normann
styrets nestleder

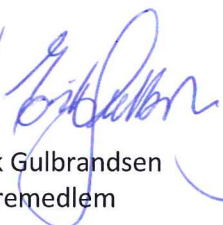
Dag Noranger
styremedlem

Kristin Skjørtén
styremedlem

Inger F. Stokke
styremedlem

Erik Gulbrandsen
styremedlem

Yngvil Grøvdal
styremedlem

Inger Elise Birkeland
direktør

7. Årsregnskap 2016

Årsregnskap for 2016

NASJONALT KUNNSKAPSSENTER OM VOLD OG TRAUMATISK STRESS AS

Org.nr. 986 304 096

Innhold:

Resultatregnskap
Balanse
Noter

Revisjonsberetning

Utarbeidet av Azets Insight AS

Resultatregnskap for 2016
NASJONALT KUNNSKAPSSENTER OM VOLD OG TRAUMATISK STRESS AS

	Note	2016	2015
Salgsinntekt		275 683	297 083
Annen driftsinntekt		6 386 050	2 908 120
Offentlig tilskudd		80 038 991	75 642 811
Sum driftsinntekter	1	86 700 724	78 848 014
Lønnskostnad	2, 3, 14, 15	(63 870 166)	(53 871 326)
Annen driftskostnad	4, 5, 6, 15	(22 788 773)	(24 946 873)
Sum driftskostnader		(86 658 939)	(78 818 199)
Driftsresultat		41 785	29 815
Annen renteinntekt	16	168 444	624 556
Annen finansinntekt		15 417	2 139
Verdiøkning av finansielle instrumenter	16	452 782	(336 815)
Sum finansinntekter		636 643	289 880
Annen rentekostnad		(3 600)	(3 585)
Annen finanskostnad		(8 654)	(10 989)
Sum finanskostnader		(12 253)	(14 574)
Netto finans		624 390	275 307
Ordinært resultat før skattekostnad		666 175	305 121
Ordinært resultat		666 175	305 121
Årsresultat		666 175	305 121
Overføringer			
Annen egenkapital	11	666 175	305 121
Sum		666 175	305 121

Balanse pr. 31. desember 2016

NASJONALT KUNNSKAPSSENTER OM VOLD OG TRAUMATISK STRESS AS

	Note	2016	2015
EIENDELER			
Omløpsmidler			
Fordringer			
Kundefordringer	9	1 700 360	269 318
Andre fordringer	7	293 891	2 316 177
Sum fordringer		1 994 252	2 585 495
Investeringer			
Andre markedsbaserte finansielle instrumenter	16	13 433 685	12 913 080
Sum investeringer		13 433 685	12 913 080
Bankinnskudd, kontanter og lignende	8	33 095 297	36 429 065
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende		33 095 297	36 429 065
Sum omløpsmidler		48 523 234	51 927 640
Sum eiendeler		48 523 234	51 927 640

Balanse pr. 31. desember 2016

NASJONALT KUNNSKAPSSENTER OM VOLD OG TRAUMATISK STRESS AS

	Note	2016	2015
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital			
Innskutt egenkapital			
Aksjekapital (100 aksjer à kr 1 000,00)	10, 11	100 000	100 000
Sum innskutt egenkapital		100 000	100 000
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital	11	7 994 556	7 328 381
Sum opptjent egenkapital		7 994 556	7 328 381
Sum egenkapital	11	8 094 556	7 428 381
Gjeld			
Avsetning for forpliktelser			
Pensjonsforpliktelser	14	7 345 713	6 524 171
Sum avsetning for forpliktelser		7 345 713	6 524 171
Sum langsiktig gjeld		7 345 713	6 524 171
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		3 603 988	4 129 397
Skyldige offentlige avgifter	12	4 192 440	3 898 854
Annen kortsiktig gjeld	13	25 286 538	29 946 838
Sum kortsiktig gjeld		33 082 965	37 975 089
Sum gjeld		40 428 678	44 499 260
Sum egenkapital og gjeld		48 523 234	51 927 640

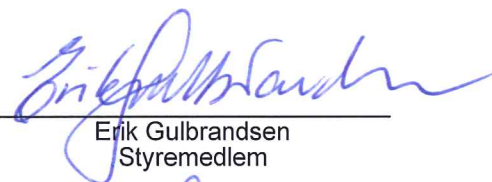
Oslo, 10.03.2017

Gudleik Grimstad
Styrets leder

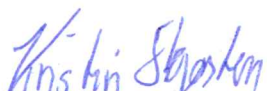
Trine Else Normann
Nestleder

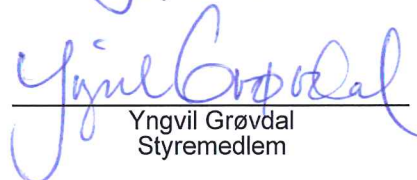
Erik Gulbrandsen
Styremedlem

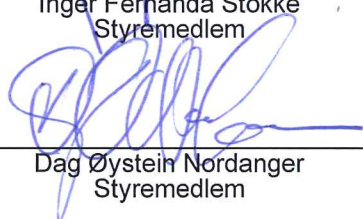
Inger Fernanda Stokke
Styremedlem

Kristin Skjørten
Styremedlem

Yngvil Grøvdal
Styremedlem

Dag Øystein Nordanger
Styremedlem

Inger Elise Birkeland
Daglig leder

Noter 2016

NASJONALT KUNNSKAPSSENTER OM VOLD OG TRAUMATISK STRESS AS

Regnskapsprinsipper

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress AS (NKVTS) har forretningskontor i Oslo og er datterselskap av UniRand AS som er heleid av Universitetet i OSLO.

Det utarbeides konsernregnskap for UniRand AS, samt datterselskapene Norsk Senter for Studier av Problematferd (Atferdssenteret AS), Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress AS (NKVTS AS), Digforsk AS og Nordisk Institutt for Odontologiske Materialer AS (NIOM AS).

Årsregnskapet utleveres ved selskapets forretningskontor i Oslo.

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk, og følger forøvrig konsernets retningslinjer.

Inntekter

NKVTS resultatfører inntekt når den er opptjent jfr. Regnskapsloven §4-1 første ledd nr.2.

Kostnader

Kostnader er resultatført i den perioden den er pådratt eller når det er identifisert en forpliktelse. Avgrensingen for en periodisering av kostnader er praktisert til mottakstidspunktet av varen og tjenesten. Prosjekter er behandlet etter metoden løpende avregning uten fortjeneste. Denne metoden tilsier at påløpte kostnader tilsvarer fremdriften i prosjektene.

Offentlige tilskudd

NKVTS mottar offentlige tilskudd til drift. Mottatte tilskudd periodiseres sammen med de kostnader tilskuddet er ment å dekke. Det kan knytte seg tilbakebetalingsforpliktelser til ubenyttede tilskudd.

Omløpsmidler

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som knytter seg til varekretsløpet. For andre poster enn kundefordringer omfattes poster som forfaller til betaling innen ett år etter transaksjonsdagen. Anleggsmidler er eiendeler bestemt til varig eie og bruk.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlenes levetid dersom de har antatt levetid over 3 år og har en kostpris som overstiger kr 30 000. Direkte vedlikehold av driftsmidler kostnadsføres løpende under driftskostnader, mens påkostninger eller forbedringer tillegges driftsmidlets kostpris og avskrives i takt med driftsmidlet.

Skatter

NKVTS er på bakgrunn av skatteloven §2-32-1 fritatt fra alminnelg skatteplikt siden selskapet ikke har erverv som formål. Skattekostnaden er på dette grunnlag satt til 0 i regnskapet, og betalbar skatt og utsatt skatt er ikke beregnet.

Pensjoner

Regnskapsføring av pensjonskostnader skjer i samsvar med Norsk Regnskapsstandard 6.

Netto pensjonskostnader består av nåverdi av årets pensjonsopptjening og rentekostnad på pensjonsforpliktelsen, fratrukket forventet avkastning på pensjonsmidlene og korrigert for den fordelte virkning av endringer i pensjonsplan, estimer og avvik. I henhold til regnskapsstandarden skal selskapets pensjonsordning behandles som en ytelsesplan der de fremtidige pensjonsytelsene er basert på antall opptjeningsår og lønnsnivået ved pensjonsalderen. Ved verdsettelsen av pensjonsmidlene benyttes estimert verdi ved regnskapsavslutningen. Denne estimerte verdi korrigeres hvert år i samsvar med oppgave fra SPK over pensjonsmidlenes flytteverdi.

Ved måling av påløpte pensjonsforpliktelser benyttes estimert forpliktelse ved regnskapsavslutningen. Denne estimerte verdi korrigeres hvert år i samsvar med oppgave fra SPK over påløpt pensjonsforpliktelse.

Aktuarmessige beregninger blir foretatt hvert år av SPK basert på informasjon fra selskapet

Kontantstrøm

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet etter den indirekte metoden.

Selskapet har ikke endret regnskapsprinsipp fra 2015 til 2016.

Note 1 - Spesifikasjon av driftsinntekter

Årets driftstilskudd fra departement og statlige etater	2016	2015
Helsedirektoratet	33 000 000	32 000 000
Ekstraordinær bevilgning Helsedirektoratet	821 542	0
Barne- og likestillingsdepartementet	4 620 000	4 490 000
Justisdepartementet	3 000 000	2 892 000
Sum årets driftstilskudd fra departement og statlige etater	41 441 542	39 382 000
Årets tilskudd til annen bidragsfinansiert aktivitet		
Statlige etater	35 688 655	31 045 216
Andre	5 564 508	2 908 120
Overførte bevingninger fra tidligere år/til neste år	3 730 336	5 215 595
Sum årets tilskudd til annen bidragsfinansiert aktivitet	44 983 499	39 168 931
Salgsinntekter		
Salgsinntekter, utenfor avgiftsområde	275 683	297 083
Sum salgsinntekter	275 683	297 083
Sum driftsinntekter	86 700 724	78 848 014

Note 2 - Lønnskostnader etc

Spesifikasjon av lønnskostnader	2016	2015
Lønn	48 684 511	41 341 813
Arbeidsgiveravgift	7 558 390	6 648 600
Pensjonskostnader	6 809 086	5 106 520
Andre relaterte ytelser / Refusjoner	818 179	774 393
Sum	63 870 166	53 871 326

Foretaket har sysselsatt 72,79 årsverk i regnskapsåret.

Note 3 - Ytelse til ledende personer

Ytelse til ledende personer

Type ytelse	Daglig leder	Styret
Lønn	1 103 687	282 000
Pensjonsutgifter	21 621	
Annen godtgjørelse	8 324	

Daglig leder og styreleder har ingen avtale om sluttvederlag.

Lån og sikkerhetsstillelser

Selskapet har ikke lån eller sikkerhetsstillelse til daglig leder eller styreleder.

Selskapet har ikke lån eller sikkerhetsstillelse til fordel for ansatte, aksjeeiere og medlemmer av styret eller deres nærstående.

Note 4 - Revisjon

Revisjon og andre tjenester

Kostnadsført revisjonshonorar for 2016 utgjør kr 115 000. Honorar for annen bistand utgjør kr 0 .

Note 5 - Andre driftskostnader

Andre driftskostnader består av følgende kostnader:

	2016	2015
Fraktkostnader	3 120	8 973
Kostnader lokaler	4 884 174	4 433 510
Leie maskiner, inventar o.l.	1 590 669	1 424 202
Kostnadsførte anskaffelser	1 323 681	1 115 257
Reparasjon og vedlikehold	120 151	69 153
Fremmede tjenester	7 683 008	7 467 078
Kontorkostnad	1 952 958	1 218 699
Telefon, porto o.l.	423 315	423 898
Kostnad og godtgjørelse for reiser	2 336 169	2 042 449
Salgs- og reklamekostnader	687 728	121 651
Kontingenter og gaver	169 741	204 847
Forsikring	23 252	14 100
Annen kostnad	1 590 807	1 003 785
Tap og lignende	0	918
Periodieringskonto	0	5 398 355
Sum driftskostnader	22 788 773	24 946 875

Note 6 - Leieavtaler

NKVTS AS har i 2016 leid kontorlokaler i Gullhaugveien 1-3, 0484 Oslo. Leien utgjorde for 2016 kr 3 741 696.

NKVTS AS har i 2016 leid datasystemer fra Universitetet i Oslo. Leien utgjorde for 2016 kr 1 028 687. Avtalen blir automatisk fornyet hvert år og har seks måneders oppsigelsestid.

Note 7 - Kortsiktige fordringer

	2016	2015
Forskuddsbetalte kostnader	293 891	178 843
Påløpt tilskudd	0	2 137 334
Sum	293 891	2 316 177

Note 8 - Bankinnskudd, skattetrekk

I posten for bankinnskudd inngår egen konto for bundne skattetrekksmidler med kr 2 267 660. Skyldig skattetrekk er kr 2 173 021.

Bankinnskudd fordeler seg som følger:

	2016	2015
Bankinnskudd og interimskonti	25 737 026	29 929 111
Øremerkede midler til pensjonsforpliktelser	7 358 271	6 499 955
Sum bankinnskudd	33 095 297	36 429 066

Note 9 - Kundefordringer

Kundefordringer er vurdert til pålydende, nedskrevet med forventet tap på fordringer. Det er ikke tapsført kundefordringer i løpet av 2016.

Spesifikasjon kundefordringer	2016	2015
Kundefordringer til pålydende	1 700 360	269 318
Avsatt til dekning av usikre fordringer		
Netto oppførte kundefordringer	1 700 360	269 318

Note 10 - Aksjonærer

Foretakets aksjonær pr 31.12. 2016

Foretaket har 1 aksjonær.

Aksjonærens navn	Antall aksjer	Eierandel
UNIRAND AS	100	100,00%
Sum	100	100,00%

Note 11 - Egenkapital

Spesifikasjon egenkapital	Aksjekapital	Annen EK	Sum
Egenkapital 01.01.2016	100 000	7 328 381	7 428 381
Årets resultat		666 175	666 175
Egenkapital 31.12.2016	100 000	7 994 556	8 094 556

Note 12 - Skyldige offentlige avgifter

	2016	2015
Skyldig arbeidsgiveravgift	2 019 419	1 832 903
Skyldig forskuddstrekk	2 173 021	2 065 951
Sum skyldige offentlige avgifter	4 192 440	3 898 854

Note 13 - Annen kortsiktig gjeld

Annen kortsiktig gjeld fordeler seg på følgende måte:

	2016	2015
Skyldige feriepenger	4 851 515	4 449 756
Påløpte kostnader	4 212 868	882 605
Avsetning SPK	886 901	138 519
Avsatt styrehonorar	321 526	313 539
Overført prosjektbevilgning	15 013 728	18 764 064
Prosjektbevilgning som skal betales tilbake		4 357 098
Bevilgning som skal betales tilbake		1 041 257
Sum	25 286 538	29 946 838

Note 14 - Pensjonsforpliktelser

NKVTS AS er tilsluttet Statens Pensjonskasse.

Alle fast ansatte er tilsluttet ordningen, og de blir innmeldt i pensjonsordningen fra første ansettelsesdag. Ordningen gir rett til definerte fremtidige ytelser. Disse er i hovdsak avhengig av antall opptjeningsår, lønnsnivå ved oppnådd pensjonsalder og størrelsen på ytelsen fra Folketrygden. Ved beregningen brukes lineær opptjeningsprofil og forventet sluttlønn som opptjeningsgrunnlag.

Helsedirektoratet har i avtale med UniRand den 29.08.07 forpliktet seg til at finansieringen av NKVTS blant annet skal dekke pensjonsforpliktelser inkludert aktuarberegnete fremtidige pensjonsytelser.

Antall ansatte som er tilsluttet ordningen pr. 31.12.2016 er 88. Premie for 2016 er kr 5 126 575.

Balansført pensjonsforpliktelse	31.12.2016	31.12.2015
PBO ved periodens slutt	95 850 353	78 202 340
Pensjonsmidler ved periodens slutt	64 223 270	56 564 873
Netto pensjonsforpliktelse - overfinansiert (underfinansiert)	(31 627 083)	(21 637 466)
AGA av netto pensjonsforpliktelse	(4 459 419)	(3 050 883)
Netto pensjonsforpliktelse inklusive AGA	(36 086 502)	(24 688 349)
Ikke resultatført implementeringsvirkning	-	-
Ikke resultatført planendring inklusiv AGA	-	-
Ikke resultatført actuarielt tap (gevinst)	28 233 219	18 828 548
AGA av ikke resultatført actuarielt tap (gevinst)	3 980 884	2 654 825
Balansført pensjonsforpliktelser inkl. AGA	(3 872 399)	(3 204 975)
Herav balansført AGA	(478 535)	(396 057)

*NKVTS hadde pr. 31.12.2016 regnskapsførte pensjonsforpliktelser på kr 7 345 713. Da det antas at nedgangen i pensjonsforpliktelsene er forbigående har NKVTS valgt å ikke nedskrive balansførte pensjonsforpliktelser for 2015 og 2016.

NKVTS AS har plassert midler i aksje- og obligasjonsfond til kostpris kr 13 000 100 grunnet lav innskuddsrente i bank og for bedre forvaltning over tid, samt etter anmodning fra Unirand sentralt. Plasseringen er ment å dekke fremtidig pensjonsforpliktelse.

De økonomiske forutsetninger er vurdert i en langsiktig tidshorisont.

Økonomiske forutsetninger	31.12.2016	31.12.2015
Diskonteringsrente	2,10 %	2,50 %
Forventet avkastning pensjonsmidlene	3,00 %	3,30 %
Årlig forventet lønnsvekst	3,00 %	2,70 %
Årlig forventet regulering av alders- og etterlattepensjon over 67 år under utbetaling	1,25 %	1,50 %
Årlig forventet G-regulering, regulering av AFP, uføre- og etterlattepensjoner under 67 år	2,00 %	2,25 %
Amortiseringsfaktor (Forventet gjenstående tjenestetid)	9	9
Korridor i %	10,00 %	10,00 %
Gjennomsnittlig arbeidsgiveravgiftsfaktor	14,10 %	14,10 %
Demografiske data	31.12.2016	31.12.2015
Antall yrkesaktive	88	82
Gjennomsnittsalder - yrkesaktive	45	45
Sum pensjonsgrunnlag	47 986 058	44 275 255
Gjennomsnittlig lønn	545 296	539 942
Antall pensjonister	7	6
Antall oppsatte	-	-

Aktuarielle forutsetninger	31.12.2016	31.12.2015
Dødelighet	K2013	K2013BE
Uførhet	200 % * K63	200 % * K63
Etterlatte/ giftesannsynlighet m.v	K2013	K2013BE
Frivillig avgang	10 % før 50 / 1 % etter	10 % før 50 / 1 % etter
Uttakstilbøyelighet førtid (AFP)	1 % ved 62 år	1 % ved 62 år

Note 15 - Nærstående parter, mellomværende og transaksjoner med selskap i samme konsern

Konsernets nærstående parter består av hovedaksjonær, datterselskaper, medlemmer av styret og ledelsen. Alle transaksjoner er foretatt som en del av den ordinære virksomheten og til armlengdes priser. Datterselskapene har inngått avtale med morselskapet.

Ved etablering av UniRand AS forutsatte Universitetet i Oslo (UiO) at datterselskapene skal betale et årlig driftstilskudd som er med på å finansiere driften av holdingselskapet (jfr notat fra universitetsdirektøren av 24.mai 2002). I samsvar med vedtak fattet av styret i UniRand AS om finansieringsmodell skal datterselskapene betale et årlig driftstilskudd til morselskapet tilsvarende kr 400 000 for selskaper med driftskostnader over 80 millioner.

Morselskapet har følgende fordringer på NKVTS AS	2016	2015
Driftstilskudd	0	75 000
Sum mellomværende	0	75 000

De vesentlige avtalene med morselskapet er som følger:	2016	2015
Driftstilskudd	400 000	300 000
Styrehonorar	30 000	30 000
Viderefakturerte kostnader		11 134
Sum avtaler	430 000	341 134

NKVTS AS har følgende leverandørgjeld til UiO:

	2016	2015
Leie datatjenester/andre tjenester	816 951	695 912
Sum leverandørgjeld konsern	816 951	695 912

NKVTS AS har følgende kundefordring på UiO:

	2016	2015
Leie datatjenester/andre tjenester	46 618	9 552
Sum kundefordringer konsern	46 618	9 552

UiO har følgende kjøp av varer og tjenester fra NKVTS AS

	2016	2015
Undervisning	269 683	267 333
Viderefakturert kostnader annet	10 526	0
Viderefakturerte kostnader reise	4 752	5 862
Viderefakturerte kostnader møte	0	8 693
Sum salg til UiO	285 111	281 888

UiO har følgende salg av varer og tjenester til NKVTS AS:

	2016	2015
Leie datatjenester	1 028 687	931 555
Konsulenttjenester	450 000	354 166
Kurs- og seminar	9 200	
Trykksaker	2 587	300
Bøker	0	3 000
Lisenser	31 125	21 875
Vitenskapelige bistillinger	358 043	401 896
Sum kjøp fra UiO	1 879 642	1 712 792

Note 16 - Kortsiktige investeringer

Kortsiktige investeringer

Spesifikasjon	Anskaffelseskost	Markedsverdi
DNB Aktiv rente	13 000 100	13 000 100
Opptjente renter pr. 31.12.2016		317 618
Årets verdiregulering		115 967
Sum	13 000 100	13 433 685

Kontantstrømoppstilling

NASJONALT KUNNSKAPSSENTER OM VOLD OG TRAUMATISK STRESS AS

	Note	2016	2015
Likvider tilført/brukt på virksomheten:			
Årsresultat	11	666 175	305 121
Tilført fra årets virksomhet		666 175	305 121
+/- Endr. i lager, debitorer og kreditorer		(1 956 451)	1 616 816
+/- Endr. i andre tidsavgrensingsposter		2 313 011	(1 361 942)
A = Netto likviditetsendr. fra virksomhet		1 022 735	559 995
Likvider tilført/brukt på investeringer:			
+/- Endring andre investeringer		(520 606)	(13 249 895)
B = Netto likviditetsendr. fra investering		(520 606)	(13 249 895)
+ Likviditetsbeholdning 1.1.		36 429 065	49 118 965
A+B+C Netto endr. i likvider gjennom året		(3 333 769)	(12 689 899)
= Likviditetsbeholdning 31.12.		33 095 296	36 429 066

8. Revisors beretning 2016

Til generalforsamlingen i
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress AS (NKVTS AS)
Oslo

REVISORS BERETNING FOR 2016

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert NKVTS AS' årsregnskap som består av balanse per 31.12.2016, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31.12.2016, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll

som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, den 10. mars 2017

Lundes Revisjonskontor I DA

Bente Hole
Registrert revisor

9. Katalog

9.1 Forsknings- og utviklingsprosjekter

Her følger en oversikt over samtlige prosjekter det har vært aktivitet på ved NKVTS i 2016. Alle prosjektene listes alfabetisk, under det temaet det hører til. De publikasjonene som ble utgitt i 2016 er listet under sitt prosjekt. For full oversikt over alle publikasjoner fra hvert forskningsprosjekt, henvises det til senterets nettsider, www.nkvts.no.

9.1.1 Vold og overgrep

ATVT- prosjektet: En prosess- og utfallsstudie av terapi med menn som søker hjelp for vold.

Prosjektleder: Odd Arne Tjersland

Medarbeidere: Bente Lømo, Ingunn Rangul Askeland, John-Filip Strandmoen, Synne Osen Ostermann, Trond Heir

Periode: 2009-2020

Mål: Det overordnede formålet med prosjektet er å vurdere effekten av den behandlingen som gis til klienter som søker behandling for voldsproblemer ved ATV.

Publikasjoner 2016:

[Lømo, B.](#), Haavind, H., & [Tjersland, O. A.](#) (2016). [From Resistance to Invitations: How Men Voluntarily in Therapy for Intimate Partner Violence May Contribute to the Development of a Working Alliance.](#)

Journal of Interpersonal Violence. doi:[10.1177/0886260516628290](https://doi.org/10.1177/0886260516628290)

Strandmoen, J. F., [Askeland, I. R.](#), [Tjersland, O. A.](#), [Wentzel-Larsen, T.](#), & [Heir, T.](#) (2016). Intimate Partner Violence in Men Voluntarily Attending Treatment: A Study of Couple Agreement. *Violence and Victims*, 31(1), 124-134. doi:[10.1891/0886-6708.VV-D-13-00193](https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-13-00193)

Barn i krise – hvem tar saken?

Prosjektleder: Kristin Skjørten

Medarbeider: Norunn Vorland

Periode: 2014-2017

Mål: Innhente kunnskap om ansvarsfordeling, roller og oppgaver mellom politi og barnevern, og på hvilken måte dette ivaretar barn, foreldres behov og rettsikkerhet.

Behandling av traumatiserte barn og unge, TF-CBT

Prosjektleder: Tine Jensen

Medarbeidere: Eline Aas, Karina Egeland, Kristianne S. Ovenstad, Lene Beate Granly, Live E. C. Hoas, Marie Knutsen, Shirley Dowers Stormyren, Silje Mørup Ormhaug, Silje Sommer Hukkelberg, Tale Østensjø, Tonje Holt, Tor Iversen, Tore Indregard, Tore Wentzel-Larsen, Nikolai Olavi Czajkowski

Periode: 2008-2020

Samarbeid: Allegheny University Hospital, Dr. Judy Cohen & Dr. Anthony Mannarino University of Denver; Professor Stephen Shirk

Mål: Studien har tre mål: gi terapeuter opplæring i en traumefokusert terapimodell, implementere denne modellen i vanlige poliklinikker og studere hvorvidt denne terapimodellen virker bedre i forhold til traumatiserte barn og unge enn vanlig poliklinisk praksis. Terapimodellen som ble utprøvet er Trauma-Focused Cognitive Behavioral Therapy (TF-CBT).

Publikasjoner 2016:

[Jensen, T. K.](#) (2016). «Det er som om stefar er inni hodet mitt hele tiden». *Hvordan kan vi forstå og hjelpe traumatiserte barn og ungdom? I barn og unge i psykoterapi. Haavind & Øvreeide (red). Bind 2.* Gyldendal Akademisk.

[Jensen, T. K.](#), & [Ormhaug, S. M.](#) (2016). [Behandling av barn og ungdom som har erfart traumer](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 237-250). Universitetsforlaget.

Holt, T. (2016). [Betydningen av foreldres reaksjoner og støtte](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 63-75). Universitetsforlaget.

Dos Santos, N. E., [Jensen, T. K.](#), & [Ormhaug, S. M.](#) (2016). [Er det så ille å bli spurt om traumer? : barns opplevelser av traumekartlegging i BUP](#). *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 53(7), 536-545.

[Ormhaug, S. M.](#), & [Jensen, T. K.](#) (2016). [Investigating treatment characteristics and first-session relationship variables as predictors of dropout in the treatment of traumatized youth](#). *Psychotherapy Research*. doi:[10.1080/10503307.2016.1189617](#)

[Ormhaug, S. M.](#) (2016). [The therapeutic alliance in the treatment of traumatized youths. Relationship to outcome and dropout across rater perspectives and therapeutic interventions.](#) Faculty of Social Sciences, University of Oslo. (Doktorgradsavhandling).

[Jensen, T. K.](#), & [Ormhaug, S. M.](#) (2016). [Tidlig intervensjon og forebygging av traumerelaterte vansker og posttraumatisk stress hos barn og unge](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 23-44). Universitetsforlaget.

Behandling av traumatiserte barn og unge, TF-CBT – Implementering

Prosjektleder: Lene Beate Granly

Medarbeidere: Ane-Marthe Solheim Skar, Astrid Dåstøl, Cecilie Ursin Skagemo, Else Merete Fagermoen, Gry Kristina Husebø, Kristine Dragland, Roxana Camilla Nymoen, Silje Mørup Ormhaug, Tale Østensjø, Tine Jensen

Periode: 2012-2017

Samarbeid: Dr. Judith Cohen og Dr. Anthony Mannarino: Center for Traumatic Stress in Children & Adolescents i Pittsburg, USA

Mål: Målet er å øke kunnskapen om traumer og traumebehandling i form av TF-CBT blant terapeuter i psykisk helsevern for barn og unge, spesialisthelsetjenesten (BUP), på en slik måte at kompetansehevingen sikres kontinuitet over tid. Ambisjonen er at barn og unge som sliter med posttraumatiske stressplager skal få korttids evidensbasert behandling for sine vansker.

Publikasjoner 2016:

Sachser, C., Berliner, L., Holt, T., [Jensen, T. K.](#), Jungbluth, N., Risch, E., . . . Goldbeck, L. et al. (2016). International development and psychometric properties of the Child and Adolescent Trauma Screen (CATS). *Journal of Affective Disorders*, 210, 189-195. doi:[10.1016/j.jad.2016.12.040](#)

Coordinating Methodological Centre for prevention and elimination of violence against women and domestic violence in Slovakia

Prosjektleder: Ole Kristian Hjemdal

Medarbeidere: Anna Birgitte Mørck, Petra Filkukova, Randi Saur

Periode: 2015-2017

Mål: NKVTS har et faglig samarbeid med et nyopprettet kompetansesenter for bekjempelse av vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep i Bratislava i Slovakia. Prosjektet startet for fullt i 2015. Forskere fra NKVTS har bidratt med kompetanse på flere områder. Prosjektet omfatter bl.a støtte og rådgivning til gjennomføring av omfangsundersøkelser om seksuelle overgrep mot kvinner og av familievold, en kartlegging av politiets arbeid med voldsutsatte kvinner og en kvalitativ studie om barn som følger med mor på kritesenter. Forskere fra NKVTS har deltatt på konferanser, seminarer og arbeidsmøter i

Bratislava med kolleger på senteret og bidratt med veiledning og støtte til ledelsen av senteret, samt formidlet politiekspertise til opplæring av politi når det gjelder politiets arbeid med familievold.

En barndom på kriesenter

Prosjektleder: Carolina Øverlien

Medarbeidere: Knut Gythfeldt, Sabreen Selvik

Periode: 2013-2016

Samarbeid: Universitetet i Bergen

Mål: Målet med prosjektet er å skape kunnskap om barn som bor gjentatte ganger på kriesenter. Prosjektet utforsker disse barnas situasjon og behov, og diskuterer hvordan profesjonelle som jobber i barnehage, skole og ved kriesenteret kan nærme seg barna. Datamaterialet består av intervjuer av barn som har bodd gjentatte ganger på kriesenter, og deres tanker om og opplevelser av egen bo- og skolesituasjon og forhold til andre mennesker. Studien sammenlikner barnas perspektiv og deres behov med hva de tilbys i form av hjelp og støtte og diskuterer hva som trengs for å forbedre deres livssituasjon.

Publikasjoner 2016:

[Selvik, S., Raaheim, A., & Øverlien, C. \(2016\). Children with multiple stays at refuges for abused women and their experiences of teacher recognition.. European Journal of Psychology of Education, Published ahead of print. doi:10.1007/s10212-016-0302-0](#)

En nasjonal forekomstundersøkelse av eldre menneskers erfaring med vold i nære relasjoner - om fysisk, seksuell vold og andre typer overgrep.

Prosjektleder: Astrid Sandmoe

Medarbeidere: Ole Kristian Hjemdal, Petra Filkukova, Tore Wentzel-Larsen

Periode: 2015-2017

Mål: Vi har begrenset kunnskap om vold mot eldre i Norge og det har ikke vært utført noen nasjonale forekomststudier spesielt rettet mot den eldre delen av befolkningen. Eksisterende kunnskap er basert på relativt små og selekterte utvalg. Den gjennomførte epidemiologiske studien (Thoresen & Hjemdal) viste betydningen av å se på vold og seksuelle overgrep i et livsløpsperspektiv og pekte på interessante funn i forhold til sårbarhetsfaktorer og helsekonsekvenser ved vold. Dette prosjektet vil undersøke om de samme faktorene også er tilstede i de eldre befolkningsgruppene. Hovedmålet er å kartlegge livstidsprevalens av vold i nære relasjoner i befolkningen som er 66 år eller eldre, opplevd vold før og etter fylte 65 år, samt det siste året.

En uke med vold 2017

Prosjektleder: Ole Kristian Hjemdal

Medarbeider: Eirin Mo Danielsen

Periode: 2016-2017

Mål: Formålet med undersøkelsen er å kartlegge hvor mange saker om vold i nære relasjoner instanser i førstelinjetjenestene arbeider med i en spesifikk uke. I den enkelte sak kartlegges kjønn og alder på offer og utøver, relasjonen mellom dem, om den utsatte var vitne eller direkte offer, hva slags vold saken gjelder (fysisk, psykisk, seksuell, økonomisk/materiell, trusler), hvor og når volden skjedde sist, om volden var gjentatt eller et engangstilfelle. I tillegg spørres om hvem som etablerte kontakten, om hvordan det skjedde, om det var en ny sak eller om kontakten var opprettet før registreringsuka, og om den utsatte hadde vært i kontakt med andre instanser. I tillegg blir det også spurt om den utsatte har barn eller søsken under 18 år, og i så fall om hvor mange og i hvilke aldersgrupper.

Foreldre og barn med etnisk minoritetsbakgrunn og deres erfaringer med hjelpeinstanser som følge av vold i nære relasjoner

Prosjektleder: Parvin Kiamanesh

Medarbeider: Mona-Iren Hauge

Periode: 2016-2019

Mål: Formålet med forskningsprosjektet er å frembringe kunnskap om foreldre og barn med minoritetsbakgrunn og deres erfaringer med hjelpeinstanser som følge av vold i nære relasjoner. Fokus rettes mot foreldre og barns erfaringer med hjelpeinstanser, hvilke instanser de har vært i kontakt med og oppfølging og koordinering av tiltak. I tillegg undersøkes hvordan foreldre håndterer foreldrerollen i hjem der vold forekommer.

Publikasjoner 2016:

[Hauge, M. I.](#) (2016). [Barn og unges deltagelse i forskning om sensitive og erfaringsnære hendelser](#). I [C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 253-264). Universitetsforlaget.

Foreldretvister og barns rettigheter

Prosjektleder: Kristin Skjørten

Periode: 2014-2022

Mål: Målsettingen med dette prosjektet er å undersøke hvilken betydning lovendringer har for rettspraksis når det gjelder spørsmål om samvær og bosted for barn etter samlivsbrudd. Ulike spørsmål vil bli behandlet i delprosjekter, og valg av temaer vil vurderes i forhold til endringer i lovgivning og kunnskapsbehov på området. Foreløpig er følgende deltemaer valgt for særskilt analyse av utviklingen i rettspraksis: 1.) De senere årene har det vært et økt fokus på barn som lever med vold i familien. Dette har blant annet ført til flere endringer i barneloven hvor hensikten er å gi barn økt beskyttelse mot vold og overgrep. 2.) Også spørsmålet om tilsyn ved samvær er satt på dagsorden, med behov for økt kunnskap. 3.) Hvilken betydning har etnisk bakgrunn for temaer som aktualiseres i en barnefordelings sak og de vurderinger som legges til grunn for utfallet i saken? 4.) Høring av barn og vektlegging av deres synspunkter.

Publikasjoner 2016:

[Skjørten, K.](#) (2016). [Mellom beskyttelse og selvbestemmelse](#). I I. Ikdahl & V. B. Strand (Red.) *Rettigheter i velferdsstaten. Begreper, trender, teorier* (s. 167-182). Gyldendal Juridisk.

[Skjørten, K.](#) (2016). [Normer i endring. Barns rettigheter og domstolspraksis i foreldretvister med påstander om vold](#). I R. Førde, M. Kjelland & U. Stridbeck (Red.) *Cand.mag., cand.med., cand.jur., cand.alt Festskrift til Aslak Syse* (s. 421-434). Gyldendal Juridisk.

[Skjørten, K.](#) (2016). [Når samvær ikke er til barnets beste](#). I [C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 108-123). Universitetsforlaget.

Ravn, A. K. L., & [Skjørten, K.](#) (2016). [Offentlig oppnevning av tilsynsperson i samværssaker etter barneloven](#). *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 14(2), 201-221. doi:[10.18261/issn.0809-9553-2016-02-06](https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2016-02-06)

[Skjørten, K., Hauge, M. I., Langballe, Å., Schultz, J. H., & Øverlien, C.](#) (2016). [Å se det utsatte barnet](#). I [C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 93-107). Universitetsforlaget.

Hva kommer det av at så mange kvinner og menn ikke anmelder ektefelle eller partners bruk av fysisk makt, og trusler om bruk av fysisk makt, til politiet?

Prosjektleder: Yngvil Grøvdal

Medarbeidere: Monika Rosten, Randi Saur

Periode: 2015-2017

Mål: Studier viser at bare omkring en fjerdedel av kvinner og menn som utsettes for bruk av fysisk makt, trusler, trakassering og andre integritetskrekkende handlinger fra ektefelle eller partner, anmelder dette til politiet. Det er første gang at spørsmålet om hvorfor det er slik studeres spesielt i Norge. Kunnskapen vi har om dette så langt, er i hovedsak fremkommet i studier der hovedproblemstillingene har vært andre. Formålet med denne studien er derfor å skaffe til veie mer grundig og omfattende kunnskap om grunner til ikke å anmelde.

Hvordan er vold mot eldre inkludert i de kommunale handlingsplanene?

Prosjektleder: Astrid Sandmoe

Periode: 2015-2016

Mål: Hensikten er å få kunnskap om omfang, innhold og «brukervennlighet» i de kommunale handlingsplanene om vold i nære relasjoner relatert til problematikk knyttet til eldre voldsofre.

Prosjektet ønsker å kartlegge følgende områder:

- På hvilken måte er aldergruppen 65 år og over inkludert i de kommunale handlingsplanene og hvordan blir denne gruppen presentert i planene?
- Hvilke tiltak for hjelp og støtte anbefaler handlingsplanene til eldre ofre og andre som er involvert?
- På hvilken måte bistår handlingsplanene ansatte i de kommunale helse- og omsorgstjenestene i deres arbeid med potensielle eldre overgrepsofre og overgripere?
- Hva er styrker og svakheter ved de foreliggende planene vedrørende vold mot eldre voksne?

Publikasjoner 2016:

[Sandmoe, A.](#) (2016). *Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner – også for eldre utsatte?*

Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 9/2016).

Implementering av traumebehandlingstilbud til voksne (ITV)

Prosjektleder: Harald Bækkelund

Medarbeidere: Anna Birgitte Mørck, Inger Elise Birkeland, Jone Aareskjold, Knut Gythfeldt, Marianne Bergerud Næslund, Marianne Opaas, Mathilde Endsjø, Solveig Bergman, Tine Jensen

Periode: 2016-2017

Mål: På bakgrunn av internasjonal behandlingsforskning har det blitt besluttet å implementere de to behandlingsmetodene [Eye Movement Desensitization and Reprocessing \(EMDR\)](#) og [Kognitiv Terapi for PTSD \(KT-PTSD\)](#). For å vurdere gjennomførbarhet er vi særlig interessert i metodenes akseptabilitet for pasienter og terapeuter, om det er behov for metodene, om de lar seg implementere med tilstrekkelig kvalitet av behandlere og i klinikken, om metodene må tilpasses undergrupper av pasienter, om de lar seg integrere i klinikkenes praksis, og om behandlingen har god effekt for pasienter med PTSD. Vi ønsker særlig å rekruttere pasienter med flyktningbakgrunn til prosjektet.

Kartlegging av kommunale helse- og omsorgstjenester ved vold i nære relasjoner

Prosjektleder: Yngvil Grøvdal

Medarbeidere: Eirin Mo Danielsen, Geir Borgen, Mia Myhre, Ole Kristian Hjemdal, Trond Heir

Ekstern: Anne Solberg

Periode: 2015-2016

Publikasjoner 2016:

[Danielsen, E. M., Solberg, A., & Grøvdal, Y. \(2016\). *Kommunale helse- og omsorgstjenesters arbeid med vold i nære relasjoner: En kvalitativ intervjuundersøkelse*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. \(Rapport 8/2016\).](#)

KBT- tilbud til barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd i nordiske land og Storbritannia

Prosjektleder: Ingunn Rangul Askeland

Medarbeidere: Anja Emilie Kruse, Linda Holen Moen, Monica Jensen, Solveig Bergman

Periode: 2016-2016

Mål: Hovedmålet i dette prosjektet er å lage en oversikt over behandlingstilbudet til barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd i de nordiske landene og Storbritannia, samt å finne ut av hvordan disse er organisert. På bakgrunn av denne oversikten, og av tidligere gjennomførte kartlegginger av behandlingstilbudet til denne gruppen, vil det fremmes forslag til ulike måter å organisere behandlingstilbudet til barn og unge med problematiske eller skadelig seksuell atferd på.

KBT-prosjektet. Kartlegging av behandlingstilbudet til barn og ungdom utsatt for vold og seksuelle overgrep, barn og ungdom som utøver vold eller seksuelle overgrep og voksne som utøver vold.

Prosjektleder: Ingunn Rangul Askeland

Medarbeidere: Anja Emilie Kruse, Linda Holen Moen, Lisa Govasli Nilsen, Ole Kristian Hjemdal, Tonje Holt

Periode: 2015-2016

Mål: Hovedmålet i dette prosjektet er å få en bedre oversikt over behandlingstilbudet til barn og unge utsatt for vold og seksuelle overgrep, unge som utøver vold og seksuelle overgrep og behandlingstilbudet til voksne som utøver vold. Å tilby god psykologisk behandling, både til de som utøver vold og til de som blir utsatt, er et viktig tiltak for å forebygge videre vold og seksuelle overgrep, samt å begrense de negative konsekvensene av vold og seksuelle overgrep. Da blir det helt sentralt å ha god oversikt over kvalitetsnivået på behandlingstilbudene som allerede finnes, og om de har god nok geografisk dekning.

Publikasjoner 2016:

Holt, T., [Nilsen, L. G., Moen, L. H., & Askeland, I. R. \(2016\). *Behandlingstilbudet til barn som er utsatt for og som utøver vold og seksuelle overgrep: En nasjonal kartleggingsundersøkelse*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. \(Rapport 6/2016\).](#)

[Askeland, I. R., Moen, L. H., Nilsen, L. G., Kruse, A. E., Hjemdal, O. K., & Holt, T. \(2016\). *Behandlingstilbudet til voksne som utøver vold: En nasjonal kartleggingsundersøkelse*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. \(Rapport 10/2016\).](#)

[Moen, L. H., Askeland, I. R., & Holt, T. \(2016\). *Kartlegging av behandlingstilbudet til: Barn som er utsatt for eller som utøver vold og seksuelle overgrep og voksne som utøver vold. En pilotstudie om behandlingstilbudet i fire norske fylker*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.](#)

Kjønnslemlestelse i et manns-, familie- og kjønnsrelasjonsperspektiv

Prosjektleder: Inger-Lise Lien

Periode: 2014-2016

Mål: Å få en forståelse av gambiske menns (Wolof og Mandinka) holdninger til kjønnslemlestelse, gjennom deres personlige erfaringer med kjønnslemlestelse, samt effekt av kjønnslemlestelse på mennenes liv og helse. Undersøke om det finnes potensiale for endring av holdninger til kjønnslemlestelse i personlige erfaringer.

Kjønnslemlestelse: Defibulasjon som brekkstang for endring

Prosjektleder: Ragnhild Elise Johansen

Periode: 2013-2016

Mål: Økt innsikt i prosesser av endring i holdning og handling når det gjelder kjønnslemlestelse blant berørte innvandrergupper i Norge. Slik innsikt kan videre både føre til bedre helsehjelp og til å akselerere endringsprosessene.

Publikasjoner 2016:

[Johansen, R. E. B.](#) (2016). Undoing female genital cutting: Perceptions and experiences of infibulation, defibulation and virginity among Somali and Sudanese migrants in Norway. *Culture, Health and Sexuality*, 19(4), 1-15. doi:[10.1080/13691058.2016.1239838](https://doi.org/10.1080/13691058.2016.1239838)

Kjønnslemlestelse: Formidling av informasjon til nyankomne flyktninger

Prosjektleder: Ragnhild Elise Johansen

Periode: 2015-2017

Mål: Hensikten med studien er å utforske hvordan tjenestene formidler informasjon for å forebygge og sikre behandling etter kjønnslemlestelse til flyktninger og asylsøkere ved ulike møtepunkter, og hvordan de gjennomfører sine oppgaver.

Kjønnslemlestelse: Helsehjelp til mindreårige jenter – en pilotstudie

Prosjektleder: Mai Mahgoub Ziyada

Medarbeider: Ragnhild Elise Johansen

Periode: 2016-2016

Mål: Det overordnede målet med denne pilotstudien er å undersøke faktorer som påvirker bruk av helsetjenester hos barn og unge som har vært utsatt for kjønnslemlestelse.

Kjønnslemlestelse: Kvinnelig omskjæring blant kurdiske innvandrere i Norge

Prosjektleder: Ragnhild Elise Johansen

Medarbeider: Ingvild Lunde

Periode: 2014-2017

Mål: Det overordnede målet med studien er å utforske kvinnelig omskjæring blant kurdiske innvandrere i Norge. Dette involverer følgende forskningsspørsmål: Hvilke meninger og tanker har kurdiske innvandrere om kvinnelig omskjæring? Hvordan snakker kurdiske innvandrere om kvinnelig omskjæring? Hvordan forholder norske myndigheter og hjelpeapparat seg til omskjæring blant kurdere? Det er et mål at studien kan brukes til å bedre planlegge tiltak blant berørte grupper i en eksilsituasjon, samtidig som den kan bringe nye perspektiver til debatten om kvinnelig omskjæring.

Kjønnslemlestelse: Politiets arbeid

Prosjektleder: Inger-Lise Lien

Periode: 2015-2016

Mål: Hensikten med denne studien er å studere kjønnslemlestelse ut fra et systemperspektiv hvor politiets arbeid mot denne type kriminalitet skal stå i fokus slik at vi får en bedre forståelse av, og mulige løsninger på de utfordringer som politiet står overfor når slike saker skal etterforskes og dømmes.

Kjønnslemlestelse: Utbredelse av kjønnslemlestelse i Norge – registeranalyse

Prosjektleder: Ragnhild Elise Johansen

Medarbeider: Mai Mahgoub Ziyada

Periode: 2013-2016

Samarbeid: Damvad Norge AS

Mål: Utvikle mer sikre tall som kan bidra til bedre spissing av innsatsgrupper og innsatsområder.

Publikasjoner 2016:

[Ziyada, M. M.](#), Norberg-Schulz, M., & [Johansen, R. E. B.](#) (2016). [Estimating the magnitude of female genital mutilation/cutting in Norway: an extrapolation model](#). *BMC Public Health*, 16(110).

doi:[10.1186/s12889-016-2794-6](#)

Kunnskap om våld, seksuelle overgrep, barnkonventionen og samtalsmetodik bland blivande grundskolelærere, barnehagelærere og barnevernspedagoger

Prosjektleder: Carolina Øverlien

Medarbeider: Linda Holen Moen

Periode: 2015-2016

Mål:

Formålet med rapporten «Takk for at du spør» har vært å undersøke kunnskap førskolelærere, grunnskolelærere og barnevernspedagoger har om FNs konvensjon om barnets rettigheter, seksuelle og fysiske overgrep mot barn, og om samtalemotodikk med barn. Kunnskapen ble undersøkt i henhold til faglig innhold, om det blir- og hvor mye det blir undervist om tematikken, tilstrekkelig kunnskap og hva det er ønske om å lære mer om. Det ble gjennomført en kartlegging der studenter i ni utdanningsinstitusjoner, høgskoler og universiteter, fikk mulighet til å delta på en nettbasert spørreundersøkelse. Resultatene fra studien ble sammenlignet med resultatene fra vår tidligere studie «Kunnskap gir mot til å se og trygghet til å handle!».

Publikasjoner 2016:

[Øverlien, C.](#), & [Moen, L. H.](#) (2016). [«Takk for at du spør!» En oppfølgingsstudie om kunnskap om vold og seksuelle overgrep mot barn blant blivende barnevernspedagoger, grunnskolelærere og førskolelærere](#).

Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 3/2016).

Kvinner og menn som ikke har søkt hjelp etter å ha vært utsatt for bruk av fysisk makt/trusler fra partner

Prosjektleder: Yngvil Grøvdal

Medarbeidere: Monika Rosten, Randi Saur

Periode: 2015-2017

Mål: Å bli utsatt for bruk av fysisk makt fra partner/kjæreste er for mange omfattet av taushet. Vi vet at flertallet av dem som har vært utsatt for trusler om – eller bruk av fysisk makt fra en partner aldri har snakket med offentlige hjelpeinstanser eller frivillige hjelpere om det. Vi ønsker å intervju kvinner og menn som har slike opplevelser. Hovedmålet i prosjektet er å få kunnskap om hvordan folk opplever og håndterer det å ha vært utsatt for bruk av fysisk makt fra partner og hvordan slike hendelser har påvirket deres daglige liv.

Omfangsundersøkelsen om vold i nære relasjoner – trygghet, vold og livskvalitet i Norge

Prosjektleder: Siri Thoresen

Medarbeidere: Grete Dyb, Helene Flood Aakvaag, Ida Frugård Strøm, Janne Rueness, Marianne Skogbrott Birkeland, Mia Myhre, Ole Kristian Hjemdal, Petra Filkkukova, Tore Wentzel-Larsen

Periode: 2010-2019

Samarbeid: SSB, Dean Kilpatrick, FHI

Mål: Vi vet lite om forekomst av vold og overgrep i den norske befolkningen. I Regjeringens

handlingsplan mot vold i nære relasjoner, Vendepunkt, slås det fast at mer kunnskap er nødvendig for å kunne forebygge og redusere forekomsten. Justis- og beredskapsdepartementet har derfor gitt NKVTS i oppdrag å undersøke vold blant norske menn og kvinner. I undersøkelsen kartlegger vi både vold i nære relasjoner og vold i andre sammenhenger, for å kunne studere sammenhenger med livskvalitet og helse. I undersøkelsen vil vi finne ut hvor stor del av den norske befolkning som har vært utsatt for ulike belastninger som vold, seksuelle overgrep, trakassering, tap, omsorgssvikt og andre vanskelige livsforhold. Vi vil også kartlegge hvor stor del av den norske befolkningen som opplever seg trygge og har hatt god omsorg. I tillegg vil vi belyse hvilken betydning vold og andre trusler mot tryggheten har for helse og livskvalitet. Vi vil også undersøke om de som har opplevd vold har søkt hjelp eller støtte.

Publikasjoner 2016:

[Aakvaag, H. F., Thoresen, S., Wentzel-Larsen, T., & Dyb, G.](#) (2016). Adult Victimization in Female Survivors of Childhood Violence and Abuse The Contribution of Multiple Types of Violence. *Violence against Women*, 1-19. doi:[10.1177/1077801216664427](#)

[Aakvaag, H. F., Thoresen, S., Wentzel-Larsen, T., Dyb, G., Røysamb, E., & Olf, M.](#) (2016). [Broken and guilty since it happened: A population study of trauma-related shame and guilt after violence and sexual abuse](#). *Journal of Affective Disorders*, 204, 16-23. doi:[10.1016/j.jad.2016.06.004](#)

[Dyb, G., Glad, K. A., Hafstad, G. S., Holt, T., Myhre, M. C., Skjørten, K., Thoresen, S., Warp, S. K., & Hauge, M. I.](#) (2016). [Juridiske, etiske og metodiske problemstillinger ved gjennomføring av omfangsundersøkelser med barn og unge om vold og seksuelle overgrep](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 5/2016).

Magruder, K. M., Kassam-Adams, N., [Thoresen, S.](#), & Olf, M. (2016). Prevention and public health approaches to trauma and traumatic stress: a rationale and a call to action. *European Journal of Psychotraumatology*, 7. doi:[10.3402/ejpt.v7.29715](#)

[Thoresen, S.](#), & [Myhre, M. C.](#) (2016). [Tiden leger ikke alle sår. Vold og traumer i et livsløpsperspektiv.](#) I [C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 150-166). Universitetsforlaget.

[Aakvaag, H. F., Thoresen, S., & Øverlien, C.](#) (2016). [Vold og overgrep mot barn og unge – definisjoner og typologisering](#). I [C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 265-280). Universitetsforlaget.

Safeguarding Teenage Intimate Relationships (STIR). Connecting Online and Offline Contexts and Risks.

Prosjektleder: Carolina Øverlien

Medarbeider: Per Moum Hellevik

Periode: 2013-2016

Samarbeid: University of Bristol (UK), University of Lancashire (UK), Mediterranean Institute of Gender Studies, (Cyprus) Applied Research and Communications Fund (Bulgaria), CESIE – European Centre of Studies and Initiatives (Italy), University of Palermo (Italy)

Mål: Å generere kunnskap om fenomenet vold mellom ungdommer i nære relasjoner ('dating violence'), dets omfang og hvordan det utspiller seg i livet til utsatte ungdommer. Av spesiell interesse er ungdommenes tanker om forebygging og intervensjon.

Publikasjoner 2016:

Stanley, N., Barter, C., Wood, M., Aghtaie, N., Larkins, C., Lanau, A., & [Øverlien, C.](#) (2016). [Pornography](#),

[sexual coercion and abuse, and sexting in Young people's intimate relationships: A European study.](#)

Journal of Interpersonal Violence. doi:[10.1177/0886260516633204](#)

Seksuelle krenkelser i nære relasjoner – utøverperspektiver

Prosjektleder: Kristin Skjørten

Medarbeider: Anja Emilie Kruse

Periode: 2015-2019

Mål: Hovedformålet med dette prosjektet er å skaffe ny kunnskap om seksuelle krenkelser i *nære- eller bekjentskapsrelasjoner*, med hovedvekt på *utøverperspektiver* og *hendelsesbeskrivelser*. Mange alvorlige, seksuelle krenkelser skjer mellom mennesker som har hatt en relasjon til hverandre før krenkelsen skjedde. Derfor er det viktig å sikre at vi har god kunnskap om denne typen overgrep, og om de som begår dem. Prosjektet skal undersøke selvforståelse og overgrepforståelse hos menn som har begått seksuelle krenkelser i ulike typer nære- og bekjentskapsrelasjoner. Gjennom kvalitative intervjuer med disse mennene vil vi belyse hvordan de forstår sine egne handlinger, og supplere forståelsen av denne typen seksuelle krenkelser med kvantitative analyser av datamaterialet samlet inn til NKVTS' omfangsundersøkelse om vold i nære relasjoner.

Tidligere og aktuelle somatiske og psykiske helseplager hos barn som kommer til Statens barnehus

Prosjektleder: Mia Myhre

Medarbeidere: Janne Rueness, Mira Elise Glaser Holthe, Tonje Holt

Periode: 2015-2018

Mål: Undersøke aktuelle og tidligere somatiske og psykiske helseplager hos barn som kommer til Statens Barnehus for tilrettelagte avhør og evt medisinsk undersøkelse som følge av mistanke om at de har vært utsatt for vold, og se om helseplagene hos denne gruppen er forskjellig fra helseplager hos andre barn.

Publikasjoner 2016:

[Myhre, M. C.](#) (2016). [Helsepersonell i møte med barn og unge som har opplevd omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep.](#) I [C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner.* (s. 169-182). Universitetsforlaget.

Vold i nære relasjoner i samiske samfunn

Prosjektleder: Solveig Bergman

Medarbeidere: Ann-Kristin Finstad, Ingvil Thallaug Øverli

Periode: 2015-2016

Mål: Prosjektet skal rette søkelys mot samfunnsmessige, historiske og kulturelle forhold (eksterne og interne) som kan påvirke utøvelse av vold i nære relasjoner i samiske områder, og belyse hvordan vold i nære relasjoner avdekkes i samiske områder, hvordan forebyggende tiltak og hjelpetiltak er utformet, hvilke nye tiltak som kan utvikles på feltet, og hvordan eksisterende tiltak kan styrkes.

Vold i parforhold – kjønn, likestilling og makt

Prosjektleder: Margunn Bjørnholt

Medarbeider: Ole Kristian Hjemdal

Periode: 2015-2019

Mål: Vold i parforhold er et kjønned fenomen, og kvinner er utsatt for langt mer grov vold fra partner enn menn. Samtidig er også menn utsatt, og kvinner utøver også vold. Såkalt mild partnervold er jevnt fordelt mellom kjønnene. Hvordan man forstår volden har betydning for hvordan samfunnet håndterer volden. Vold i parforhold ses ofte som et likestillingsproblem, men forskningen er ikke entydig og den konkrete sammenhengen mellom vold og likestilling er omdiskutert. Målet med dette prosjektet er å undersøke mulige sammenhenger mellom vold i parforhold, kjønn, makt og likestilling

på parnivå så vel som på samfunnsnivå. Prosjektet vil bidra til ny kunnskap og nye forståelser av kjønn, familie, hverdagsliv og likestilling.

Vold og rus – en longitudinell studie

Prosjektleder: Siri Thoresen

Medarbeider: Helene Flood Aakvaag

Periode: 2016-2018

Mål: Den overordnede målsettingen med studien er å etablere kunnskap om forholdet mellom rus og voldsutsatthet over tid hos unge voksne, med et særlig fokus på vold i nære relasjoner. Videre vil studien etablere kunnskap om mekanismer i sammenhengene mellom rus, relasjonsvold, reviktimisering og helse. Denne kunnskapen vil være viktig for utforming av forebyggende tiltak.

Vold, helse og reviktimisering – en longitudinell studie

Prosjektleder: Siri Thoresen

Medarbeidere: Helene Flood Aakvaag, Ida Frugård Strøm, Mia Myhre, Ole Kristian Hjemdal

Periode: 2015-2018

Mål: Den overordnede målsettingen med prosjektet er å etablere kunnskap om hvilke faktorer som er knyttet til risiko for reviktimisering hos voldsutsatte ungdom og unge voksne. Videre vil studien etablere kunnskap om sammenhengen mellom det å være utsatt for vold og overgrep, reviktimisering og helse. Denne kunnskapen vil kunne benyttes i forebyggende arbeid.

Publikasjoner 2016:

[Thoresen, S.](#), & [Myhre, M. C.](#) (2016). [Tiden leger ikke alle sår. Vold og traumer i et livsløpsperspektiv.](#) I [C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner.* (s. 150-166). Universitetsforlaget.

9.1.2 Katastrofer, terror og stressmestring

Arbeidsmiljø og sykefravær etter alvorlige hendelser

Prosjektleder: Trond Heir

Medarbeidere: Alexander Nissen, Marianne Bang Hansen, Mona Berthelsen, Tore Wentzel-Larsen

Periode: 2013-2018

Samarbeid: STAMI

Mål: Prosjektet tar sikte på prospektivt å utforske psykososiale ettervirkninger av terroren 22. juli, med fokus på endringer i regjeringsansattes arbeidsmiljø, sykefravær/arbeidsdeltakelse og andre følgetilstander assosiert med angrepet. Det overordnede målet med prosjektet er å utforske hvilke forhold som fremmer eller hemmer tilfredsstillende arbeidsforhold og helse, samt en høy grad av arbeidsdeltakelse.

Publikasjoner 2016:

[Solberg, Ø., Birkeland, M. S., Blix, I., Hansen, M., & Heir, T. \(2016\). Towards an exposure-dependent model of Posttraumatic stress: Longitudinal Course of Posttraumatic stress Symptomatology and Functional Impairment after the 2011 Oslo Bombing. *Psychological Medicine*, 46\(15\), 3241-3254. doi:10.1017/S0033291716001860](#)

European Network for Psychosocial Crisis Management – Assisting Disabled in Case of Disaster – Implementation

Prosjektleder: Marianne Bang Hansen

Medarbeidere: Audun Brunnes, Trond Heir

Periode: 2016-2017

Mål: Formålet med studien er å kartlegge potensielt traumatiske hendelser, reaksjoner og mestring hos blinde og svaksynte mennesker.

Helse, trivsel og arbeidsmiljø etter 22/7: En undersøkelse av ansatte i Regjeringskvartalet og departementene

Prosjektleder: Trond Heir

Medarbeidere: Alexander Nissen, Ines Blix, Marianne Bang Hansen, Marianne Skogbrott Birkeland

Periode: 2011-2026

Samarbeid: STAMI; Stein Knardahl og Morten Birkeland Nilsen

Mål: Prosjektet skal kartlegge de ansattes helse, arbeidsmiljø og opplevd sikkerhet på arbeidsplassen etter bombeeksplosjonen 22/7-2011. Prosjektet søker å finne svar på hvordan terrorhendelsen har virket inn på de ansattes helse, hvordan helsen har utviklet seg over tid, og hvordan ulike faktorer ved ledelse og arbeidsmiljø har virket fremmende eller hemmende på helsa, funksjon og livskvalitet i etterkant av terrorhendelsen. Prosjektet søker også å finne svar på hvordan opplevelsen av sikkerhet og trygghet på arbeidsplassen har vært, hvordan dette har blitt påvirket av informasjon, øvelser eller konkrete sikkerhetstiltak, og i hvilken grad utrygghet har helsemessige konsekvenser.

Publikasjoner 2016:

[Birkeland, M. S., Blix, I., Solberg, Ø., & Heir, T. \(2016\). Does Optimism Act as a Buffer Against Posttraumatic Stress Over Time? A Longitudinal Study of the Protective Role of Optimism After the 2011 Oslo Bombing. *Psychological Trauma*. doi:10.1037/tra0000188](#)

Hem, C., Nielsen, M. B., [Hansen, M.](#), & [Heir, T.](#) (2016). Effort-reward imbalance and post-traumatic stress after a workplace terror attack. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 10(2), 219-224. doi:10.1017/dmp.2015.158

[Birkeland, M. S., Knatten, C. K., Hansen, M., Hem, C., & Heir, T. \(2016\). Long-term relationships between perceived social support and posttraumatic stress after the 2011 Oslo bombing: A three-year longitudinal study. *Journal of Affective Disorders*, 202, 230-235. doi:10.1016/j.jad.2016.05.037](#)

[Blix, I., Birkeland, M. S., Hansen, M., & Heir, T. \(2016\). Posttraumatic Growth—An Antecedent and Outcome of Posttraumatic Stress: Cross-Lagged Associations Among Individuals Exposed to Terrorism. *Clinical Psychological Science*, 4\(4\), 620-628. doi:10.1177/2167702615615866](#)

[Blix, I., Birkeland, M. S., Solberg, Ø., Hansen, M., & Heir, T. \(2016\). The Launching and Ensnaring Effects of Construing a Traumatic Event as Central to One's Identity and Life Story. *Applied Cognitive Psychology*, 30\(4\), 526-531. doi:10.1002/acp.3224](#)

[Blix, I., Kanten, A. B., Birkeland, M. S., Solberg, Ø., Nissen, A., & Heir, T. \(2016\). Thinking About What Might Have Happened: Counterfactual Thinking and Post-traumatic Stress in Individuals Directly and Indirectly Exposed to the 2011 Oslo Bombing. *Applied Cognitive Psychology*, 30\(6\), 983-991. doi:10.1002/acp.3289](#)

[Heir, T., Blix, I., & Knatten, C. K. \(2016\). Thinking that one's life was in danger: perceived life threat in individuals directly or indirectly exposed to terror. *British Journal of Psychiatry*, 209\(4\), 306-310. doi:10.1192/bjp.bp.115.170167](#)

[Birkeland, M. S., Nielsen, M. B., Knardahl, S., & Heir, T. \(2016\). Time-lagged relationships between leadership behaviors and psychological distress after a workplace terrorist attack. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 89\(4\), 689-697. doi:10.1007/s00420-015-1106-2](#)

Posttraumatisk stress og nevrobiologiske forandringer etter trafikkulykker

Prosjektleder: Ines Blix

Medarbeidere: Andre Sevenius Nilsen, Trond Heir

Periode: 2011-2016

Samarbeid: Oslo universitetssykehus, Universitetet i Oslo, Kings College London

Mål: Formålet med denne studien er å undersøke forholdet mellom nevrobiologiske endringer i etterkant av en traumatisk hendelse og utvikling av posttraumatiske reaksjoner. Studien har et prospektivt design og vil følge deltakere som har vært utsatt for en trafikkulykke i seks måneder etter hendelsen. Studien vil kombinere et batteri av internasjonalt standardiserte og validerte måleinstrumenter med billeddiagnostikk (MR og funksjonell MR). Deltakerne vil bli testet på tre ulike tidspunkt.

Publikasjoner 2016:

[Nilsen, A. S., Blix, I., Leknes, S., Ekeberg, Ø., Skogstad, L., Endestad, T., . . . Heir, T. et al. \(2016\). Brain activity in response to trauma-specific, negative, and neutral stimuli. A fMRI study of recent road traffic accident survivors. *Frontiers in Psychology*, 7:1173. doi:10.3389/fpsyg.2016.01173](#)

Pårørende, politi og bekymring. Håndtering og forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme

Prosjektleder: Arnfinn J. Andersen

Medarbeidere: Anna Birgitte Mørck, Kristin Engh Førde

Periode: 2016-2017

Mål: Prosjektet er en studie av hjelpeapparatet og pårørendes måter å møte voldelig ekstremisme og

relaterte radikaliseringsprosesser på. Gjennom å undersøke hvordan bekymring for radikalisering og ekstremisme oppstår og håndteres, ønsker vi å frambringe kunnskap om hvordan pårørende kan inngå i et forebyggingsarbeid mot radikalisering, og om hvilke tiltak og tilbud som kan bidra til å sette pårørende best i stand til å mestre sin situasjon. Vi vil også belyse hvordan myndighetene, representert ved politiet, forstår de utfordringene de står overfor og hvordan de søker å løse dem i samarbeid med det øvrige tjenesteapparatet. Derneøst ønsker vi å frambringe kunnskap om interaksjon, relasjon og samarbeid mellom pårørende og politi/øvrig tjenesteapparat og på hvilke måter slike forhold virker inn i det forbyggende arbeidet mot voldelig ekstremisme.

Radikalisering og psykisk helse

Prosjektleder: Arnfinn J. Andersen

Medarbeidere: Anna Birgitte Mørck, Jarna Soilevuo Grønnerød, Per Moum Hellevik

Periode: 2015-2016

Mål: Beskrive foreliggende kunnskap om eventuelle sammenhenger mellom psykisk uhelse og radikalisering.

Publikasjoner 2016:

Grønnerød, J. S., [Andersen, A. J.](#), & [Hellevik, P.](#) (2016). [Radikalisering og psykisk helse – En kunnskapsoppsummering](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 4/2016).

Scandinavian Star, kartlegging av overlevende og etterlatte

Prosjektleder: Siri Thoresen

Medarbeidere: Anne Lie Andreassen, Ines Blix, Inger Elise Birkeland, Knut Gythfeldt, Marianne Skogbrott Birkeland, Toril Hjorthol

Periode: 2016-2017

Mål: Kartlegge hvordan de berørte opplevde situasjon under brannen og i tiden etterpå, og undersøke oppfølging av de berørte, hva slags hjelp de fikk, og hvordan de har det nå.

Terrorangrepet 22. juli. Rettsprosessens innvirkning på Utøya-ungdommens psykiske helse

Prosjektleder: Åse Langballe

Medarbeidere: Jon-Håkon Schultz, Solveig Laugerud

Periode: 2012-2017

Samarbeid: Lunds Universitet. Sämhellsvetenskapliga fakulteten, Rättssociologiska enheten, Politihøgskolen i Oslo

Mål: Studiens hovedmål er å fremskaffe kunnskap om hvordan ungdommen har opplevd politiavhør og rettssaken etter den 22. juli. Studien skal også gi kunnskap om hvordan de ulike profesjonelle aktørene innen politi- og rettsystemet har forstått og utøvet sin rolle ved gjennomføring av avhør og rettsbehandling i terrorsaken, og hva vi kan lære av positive erfaringer som er gjort i dette arbeidet.

Publikasjoner 2016:

[Nielsen, L. G.](#), [Langballe, Å.](#), & [Dyb, G.](#) (2016). [«Men hva er det egentlig ment for?» Voldsoffererstatning til de overlevende etter terrorangrepet på Utøya 22. juli 2011](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 2/2016).

[Langballe, Å.](#), & [Schultz, J. H.](#) (2016). [‘I couldn’t tell such things to others’: Trauma-exposed youth and the investigative interview](#). *Police Practice & Research*. doi:[10.1080/15614263.2016.1229185](#)

Jakobsen, K. K., [Langballe, Å.](#), & [Schultz, J. H.](#) (2016). [Trauma-exposed young victims: possibilities and constraints for providing trauma support within the investigative interview](#). *Psychology, Crime and Law*. doi:[10.1080/1068316X.2016.1269903](#)

Terrorangrepet. Hva gjør terroren med oss? En studie av den norske befolkningen etter 22. juli

Prosjektleder: Siri Thoresen

Medarbeidere: Grete Dyb, Helene Flood Aakvaag, Ole Kristian Hjemdal, Petra Filkukova, Pia Elisabeth Lyche, Tore Wentzel-Larsen

Periode: 2011-2017

Samarbeid: IPSOS MMI

Mål: Undersøkelsen vil gi kunnskap om på hvilken måte 22. juli har påvirket den norske befolkning i forhold til frykt, psykisk helse og holdninger til trygghet og andre samfunnsaktuelle temaer.

Terrorangrepet. Opplevelser og reaksjoner hos de som overlevde på Utøya

Prosjektleder: Grete Dyb

Medarbeidere: Gertrud Sofie Hafstad, Ingrid Bugge, Jon Magnus Haga, Jon-Håkon Schultz, Kristin Alve Glad, Linda Holen Moen, Lisa Govasli Nilsen, Lise Eilin Stene, Petra Filkukova, Siri Thoresen, Synne Øien Stensland, Tine Jensen, Åse Langballe

Periode: 2011-2020

Samarbeid: Oslo universitetssykehus ved Trond Diseth (UiO/UOS), professor/dr.med. og Øyvind Ekeberg (UiO/OUS), professor/dr.med.

Mål: Målsetningen med denne studien er å kartlegge hvordan hendelsene under terrorangrepet kan ha påvirket helsetilstand og funksjon til de som overlevde og foreldrene deres. Studien har hovedfokus på posttraumatiske stressreaksjoner og andre psykiske plager, men kartlegger også somatisk helse, pågående belastninger i tiden etter angrepet, skolefungering og sosial støtte.

Publikasjoner 2016:

[Nielsen, L. G., Langballe, Å., & Dyb, G. \(2016\). «Men hva er det egentlig ment for?» Voldsoffererstatning til de overlevende etter terrorangrepet på Utøya 22. juli 2011.](#) Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 2/2016).

[Glad, K. A., Hafstad, G. S., Jensen, T. K., & Dyb, G. \(2016\). A longitudinal study of psychological distress and exposure to trauma reminders after terrorism.](#) *Psychological Trauma*. doi:[10.1037/tra0000224](#)

Wiström, E. D., [Stene, L. E.](#), & [Dyb, G.](#) (2016). [Etter Utøya-angrepet – hvem fikk tidlig hjelp?](#) *Tidsskrift for Den norske legeförening*, 136(14-15), 1223-1226. doi:[10.4045/tidsskr.15.0691](#)

Wiström, E. D., [Stene, L. E.](#), & [Dyb, G.](#) (2016). [Following the Utøya attack – who received early assistance?](#) *Tidsskrift for Den norske legeförening*, 136(14-15), 1223-1226. doi:[10.4045/tidsskr.15.0691](#)

[Stene, L. E., Wentzel-Larsen, T., & Dyb, G. \(2016\). Healthcare Needs, Experiences and Satisfaction after Terrorism: A Longitudinal Study of Survivors from the Utøya Attack.](#) *Frontiers in Psychology*, 7. doi:[10.3389/fpsyg.2016.01809](#)

Røkholt, E. G., [Schultz, J. H.](#), & [Langballe, Å.](#) (2016). [Negotiating a new day: Parents' contributions to supporting students' school functioning after exposure to trauma.](#) *Psychology Research and Behavior Management*, 9, 81-93. doi:[10.2147/PRBM.S97229](#)

[Thoresen, S., Jensen, T. K., Wentzel-Larsen, T., & Dyb, G. \(2016\). Parents of terror victims. A longitudinal study of parental mental health following the 2011 terrorist attack on Utøya Island.](#) *Journal of Anxiety Disorders*, 38, 47-54. doi:[10.1016/j.janxdis.2016.01.004](#)

[Hafstad, G. S., & Glad, K. A. \(2016\). Personlig vekst eller økt sårbarhet? Posttraumatisk vekst fra et utviklingsperspektiv.](#) I [C. Øverlien, M. I. Hauge & J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner.* (s. 76-89). Universitetsforlaget.

Magruder, K. M., Kassam-Adams, N., [Thoresen, S.](#), & Olf, M. (2016). Prevention and public health approaches to trauma and traumatic stress: a rationale and a call to action. *European Journal of Psychotraumatology*, 7. doi:[10.3402/ejpt.v7.29715](#)

[Glad, K. A.](#), [Jensen, T. K.](#), [Hafstad, G. S.](#), & [Dyb, G.](#) (2016). [Posttraumatic stress disorder and exposure to trauma reminders after a terrorist attack](#). *Journal of Trauma & Dissociation*, 17(4), 435-447. doi:[10.1080/15299732.2015.1126777](#)

[Stene, L. E.](#), & [Dyb, G.](#) (2016). [Research participation after terrorism: An open cohort study of survivors and parents after the 2011 Utøya attack in Norway](#). *BMC Research Notes*, 9(57). doi:[10.1186/s13104-016-1873-1](#)

[Strøm, I. F.](#), [Schultz, J. H.](#), [Wentzel-Larsen, T.](#), & [Dyb, G.](#) (2016). [School performance after experiencing trauma: a longitudinal study of school functioning in survivors of the Utøya shootings in 2011](#). *European Journal of Psychotraumatology*, 7. doi:[10.3402/ejpt.v7.31359](#)

Filkukova, P., [Jensen, T. K.](#), [Hafstad, G. S.](#), Minde, H. T., & Minde, H. T., & [Dyb, G.](#) (2016). [The relationship between posttraumatic stress symptoms and narrative structure among adolescent terrorist-attack survivors](#). *European Journal of Psychotraumatology*, 7. doi:[10.3402/ejpt.v7.29551](#)

Filkukova, P., [Hafstad, G. S.](#), & [Jensen, T. K.](#) (2016). [Who can I trust? Extended fear during and after the Utøya terrorist attack](#). *Psychological Trauma*, 8(4), 512-519. doi:[10.1037/tra0000141](#)

9.1.3 Tvungen migrasjon og flyktningshelse

Behandling og rehabilitering av traumatiserte flyktninger

Prosjektleder: Marianne Opaas

Periode: 2006-2020

Samarbeid: UiO – Psykologisk institutt, psykiatriske poliklinikker, privatpraktiserende psykologer og psykiatre

Mål: Hovedmålene med studien er 1) å få mer kunnskap om hvordan psykisk helse, livskvalitet og fungering utvikler seg over tid – før, under og etter behandling i psykisk helsevern, og hvilke fortidige og nåtidige faktorer som virker inn på forløpet, og 2) hvordan pasientene og terapeutene opplever terapiforløpet, og hva som fremmer eller hindrer en god prosess.

Publikasjoner 2016:

[Opaas, M.](#), Hartmann, E. J., [Wentzel-Larsen, T.](#), & Varvin, S. (2016). [Relationship of Pretreatment Rorschach Factors to Symptoms, Quality of Life, and Real-Life Functioning in a 3-Year Follow-Up of Traumatized Refugee Patients](#). *Journal of Personality Assessment*, 98(3), 247-260.
doi:[10.1080/00223891.2015.1089247](https://doi.org/10.1080/00223891.2015.1089247)

Educational and psychosocial transitions encountered by young refugees upon resettlement in Norway (TURIN)

Prosjektleder: Lutine de Wal Pastoor

Medarbeidere: Maria Hernandez Carretero, Toril Hjorthol, Vibecke Svien

Periode: 2015-2019

Mål: Studiens overordnede mål er å få ny og bedre innsikt om hva som kan fremme eller hemme unge flyktnings utdanningsmessige og psykososiale overgangsprosesser i bosettings- og integreringsfasen.

Enslige mindreårige asylsøkere: Kartlegging av traumeerfaringer og psykisk helse

Prosjektleder: Tine Jensen

Medarbeidere: Ane-Marthe Solheim Skar, Astrid Dåstøl, Envor M. Bjørge Skårdalsmo, Guro Omdal, Ingvild Sverdrup Stueland, Krister Fjermestad, Lene Beate Granly, Silje Mørup Ormhaug

Ekstern: Therese Händel Waggstad

Periode: 2009-2020

Mål: Studien har tre siktemål. Det første siktemålet er å få mer kunnskap om hvilke potensielt traumatiserende opplevelser unge enslige asylsøkere som kommer til Norge har erfart og deres tidligere livssituasjon. Det neste er å få mer kunnskap om hvilke psykiske vansker de har. Det siste siktemålet er å få mer kunnskap om hvordan deres psykiske helseplager utvikler seg over tid etter overflytting til kommuner. Slik kunnskap vil være viktig både for å vurdere det enkelte barnets behandlingsbehov og for planlegging og tilrettelegging av tiltak på omsorgssentrene som mottar unge enslige asylsøkere.

Enslige mindreårige flyktninger i bosettings- og integreringsfasen – med fokus på utdannings- og skolesituasjonen (FUS)

Prosjektleder: Lutine de Wal Pastoor

Medarbeidere: Margrete Aadnanes, Sofie Haug Changezi

Ekstern: Andrea Barsnes Undset, Toril Hjorthol

Periode: 2010-2017

Samarbeid: Forskere og forskermiljøer (nasjonalt og internasjonalt) i Nordic Network for Research Cooperation on Unaccompanied Refugee Minors (NordURM)

Mål: Det er behov for forskningsbasert kunnskap om unge enslige flyktninger i bosettingsfasen generelt og deres erfaringer i skole og utdanning spesielt. Ikke minst fordi vi vet at frafallsprosenten i videregående skole er forholdsvis høy for flyktningsungdom. Studien skal bidra til økt kunnskap om

eksisterende utdannings-, bo- og omsorgstilbud for unge enslige flyktninger og bedre forståelse av flyktningeungdommenes egne erfaringer, behov og ønsker angående utdannings-, bo- og omsorgstilbud i bosettingsfasen. I tillegg skal studien belyse hvilke tilbud/tiltak som kan fremme eller hemme flyktningeungdoms muligheter for å gjennomføre et utdanningsløp, og bidra til å øke de involverte fagpersoners bevissthet om unge enslige flyktnings mangfoldige og sammensatte faglige og psykososiale behov

Publikasjoner 2016:

[Pastoor, L. d. W.](#) (2016). [Enslige unge flyktnings psykososiale utfordringer: behovet for en flyktningkompetent skole.](#) I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner.* (s. 200-219). Universitetsforlaget.

Flyktningehelse fra ankomst til integrering – betydning av helse i et integreringsperspektiv.

Prosjektleder: Arnfinn J. Andersen

Medarbeidere: Anna Birgitte Mørck, Knut Gythfeldt, Lutine de Wal Pastoor, Marianne Jakobsen, Marianne Opaas, Marianne Skogbrott Birkeland, Randi Hagen Eriksrud, Tine Jensen, Øivind Fjeld-Solberg

Periode: 2016-2020

Mål: Det framgår av Stortingsmelding nr. 30 at det ikke foreligger en nasjonal oversikt over helsetilstanden til flyktninger som kommer til Norge. NKVTS og Folkehelseinstituttet (FHI) ønsker derfor å igangsette en longitudinell kartleggingsstudie av flyktnings helse og psykososiale situasjon. Studien er planlagt gjennomført i perioden 2017 – 2020, med datainnsamling i tre omganger. Samspillet mellom individuelle faktorer og samfunnsmessige forhold har stor betydning for helse og integrering. Bedre kartlegging og forskning vil gjøre at vi raskere kan fastslå omfanget av helseproblemer i denne svært sårbare gruppen. I tillegg vil det gjøre det mulig å identifisere effektive tiltak som reduserer psykisk og somatisk uhelse.

Kunst- og Uttrykksterapi (KUT) for nyankomne enslige mindreårige asylsøker gutter ved transittmottak (EXIT – Expressive Art in Transition)

Prosjektleder: Marianne Jakobsen

Medarbeidere: John-Filip Strandmoen, Liv Berit Nyblin Løken, Melinda Ashley Meyer, Trond Heir

Periode: 2008-2017

Samarbeid: Gunnar Reinsborg, EXA terapeut, Siv Lotherington EXA terapeut og Lars Erik Eide Johansen, prosjektmedarbeider

Mål: 1) Vil en tidlig intervensjon med gruppebasert kunst og uttrykksterapi kunne gi en målbar endring i psykiske symptomer hos enslige mindreårige asylsøkere (gutter)? 2) Vil det kunne påvises forskjeller i tilpasning og funksjonsnivå mellom intervensjonsgruppen og kontrollgruppen? 3) Longitudinell oppfølging.

9.1.4 Andre prosjekter

Utvikling og validering av «Child and Adolescent Trauma Screening Questionnaire» (CATS)

Prosjektleder: Tonje Holt

Medarbeidere: Lene Beate Granly, Tine Jensen

Periode: 2014-2016

Samarbeid: Lutz Goldbeck, Professor ved Universitetet i Ulm. Lucy Berliner ved Harborview Center for Sexual Assault and Traumatic Stress i Seattle. Elizabeth C. Risch ved Universitetet i Oklahoma

Mål: Å kartlegge barn og ungdom for tidligere traumer og posttraumatiske stressplager (PTS-plager) er viktig for å fange opp de som trenger behandling, og for å måle effekten av behandlingen som gis. Hovedmålet med denne studien er å utvikle et internasjonalt validert kartleggings skjema for å fange opp PTS-plager hos barn og ungdom i henhold de diagnostiske DSM-5 kriteriene for PTSD. Skjemaet skal utvikles på ulike språk (amerikansk engelsk, britisk engelsk, tysk, norsk og nederlandsk) og gjelder i aldersgruppen 7-17 år.

Publikasjoner 2016:

Sachser, C., Berliner, L., Holt, T., [Jensen, T. K.](#), Jungbluth, N., Risch, E., . . . Goldbeck, L. et al. (2016).

International development and psychometric properties of the Child and Adolescent Trauma Screen (CATS). *Journal of Affective Disorders*, 210, 189-195. doi:[10.1016/j.jad.2016.12.040](https://doi.org/10.1016/j.jad.2016.12.040)

9.2 Publikasjoner 2016

9.2.1 Vitenskapelige artikler og bidrag i antologier

[Birkeland, M. S., Blix, I., Solberg, Ø., & Heir, T. \(2016\). Does Optimism Act as a Buffer Against Posttraumatic Stress Over Time? A Longitudinal Study of the Protective Role of Optimism After the 2011 Oslo Bombing. *Psychological Trauma*. doi:10.1037/tra0000188](#)

[Birkeland, M. S., Knatten, C. K., Hansen, M., Hem, C., & Heir, T. \(2016\). Long-term relationships between perceived social support and posttraumatic stress after the 2011 Oslo bombing: A three-year longitudinal study. *Journal of Affective Disorders*, 202, 230-235. doi:10.1016/j.jad.2016.05.037](#)

[Birkeland, M. S., Nielsen, M. B., Knardahl, S., & Heir, T. \(2016\). Time-lagged relationships between leadership behaviors and psychological distress after a workplace terrorist attack. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 89\(4\), 689-697. doi:10.1007/s00420-015-1106-2](#)

[Blix, I., Birkeland, M. S., Hansen, M., & Heir, T. \(2016\). Posttraumatic Growth—An Antecedent and Outcome of Posttraumatic Stress: Cross-Lagged Associations Among Individuals Exposed to Terrorism. *Clinical Psychological Science*, 4\(4\), 620-628. doi:10.1177/2167702615615866](#)

[Blix, I., Birkeland, M. S., Solberg, Ø., Hansen, M., & Heir, T. \(2016\). The Launching and Ensnaring Effects of Construing a Traumatic Event as Central to One's Identity and Life Story. *Applied Cognitive Psychology*, 30\(4\), 526-531. doi:10.1002/acp.3224](#)

[Blix, I., Kanten, A. B., Birkeland, M. S., Solberg, Ø., Nissen, A., & Heir, T. \(2016\). Thinking About What Might Have Happened: Counterfactual Thinking and Post-traumatic Stress in Individuals Directly and Indirectly Exposed to the 2011 Oslo Bombing. *Applied Cognitive Psychology*, 30\(6\), 983-991. doi:10.1002/acp.3289](#)

[Dos Santos, N. E., Jensen, T. K., & Ormhaug, S. M. \(2016\). Er det så ille å bli spurt om traumer? : barns opplevelser av traumekartlegging i BUP. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 53\(7\), 536-545.](#)

[Dyb, G., Glad, K. A., & Hafstad, G. S. \(2016\). Utøya-studien: Forskningsetiske betraktninger. I V. Enebakk, H. Ingjerd & N. O. Refsdal \(Red.\) *De berørte etter 22. juli. Forskningsetiske perspektiver* \(s. 27-51\). Cappelen Damm Akademisk.](#)

[Filukova, P., Hafstad, G. S., & Jensen, T. K. \(2016\). Who can I trust? Extended fear during and after the Utøya terrorist attack. *Psychological Trauma*, 8\(4\), 512-519. doi:10.1037/tra0000141](#)

[Filukova, P., Jensen, T. K., Hafstad, G. S., Minde, H. T., & Minde, H. T., & Dyb, G. \(2016\). The relationship between posttraumatic stress symptoms and narrative structure among adolescent terrorist-attack survivors. *European Journal of Psychotraumatology*, 7. doi:10.3402/ejpt.v7.29551](#)

[Glad, K. A. \(2016\). «Hele meg forsvant». *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 53\(3\), 208-211.](#)

[Glad, K. A., Hafstad, G. S., Jensen, T. K., & Dyb, G. \(2016\). A longitudinal study of psychological distress and exposure to trauma reminders after terrorism. *Psychological Trauma*. doi:10.1037/tra0000224](#)

[Glad, K. A., Jensen, T. K., Hafstad, G. S., & Dyb, G. \(2016\). Posttraumatic stress disorder and exposure to trauma reminders after a terrorist attack. *Journal of Trauma & Dissociation*, 17\(4\), 435-447. doi:10.1080/15299732.2015.1126777](#)

[Haga, J. M.](#) (2016). Innsiktsfullt om flyktninghelse. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 136(3), 245-245. doi:[10.4045/tidsskr.15.1204](#)

[Heir, T., Blix, I.](#), & Knatten, C. K. (2016). Thinking that one's life was in danger: perceived life threat in individuals directly or indirectly exposed to terror. *British Journal of Psychiatry*, 209(4), 306-310. doi:[10.1192/bjp.bp.115.170167](#)

[Hellevik, P.](#), & [Øverlien, C.](#) (2016). [Teenage intimate partner violence: Factors associated with victimization among Norwegian youths](#). *Scandinavian Journal of Public Health*. doi:[10.1177/1403494816657264](#)

Hem, C., Nielsen, M. B., [Hansen, M.](#), & [Heir, T.](#) (2016). Effort-reward imbalance and post-traumatic stress after a workplace terror attack. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 10(2), 219-224. doi:[10.1017/dmp.2015.158](#)

Holsen, I., & [Birkeland, M. S.](#) (2016). Course, Predictors, and Outcomes of Depressed Mood in a Cohort of Norwegian Adolescents Followed From Age 13 Into Adulthood Age 30. *Emerging Adulthood*. doi:[10.1177/2167696816635810](#)

Hussain, A., Nygaard, E., Siqveland, J., & [Heir, T.](#) (2016). The relationship between psychiatric morbidity and quality of life: interview study of Norwegian tsunami survivors 2 and 6 years post-disaster. *BMC Psychiatry*, 16. doi:[10.1186/s12888-016-0868-8](#)

Jakobsen, K. K., [Langballe, Å.](#), & [Schultz, J. H.](#) (2016). [Trauma-exposed young victims: possibilities and constraints for providing trauma support within the investigative interview](#). *Psychology, Crime and Law*. doi:[10.1080/1068316X.2016.1269903](#)

[Jensen, T. K.](#) (2016). «Det er som om stefar er inni hodet mitt hele tiden». Hvordan kan vi forstå og hjelpe traumatiserte barn og ungdom? I H. Haavind & H. Øvreeide (Red.) *Barn og unge i psykoterapi, bind 2* (s. 312-343). Gyldendal Akademisk.

[Johansen, R. E. B.](#) (2016). Undoing female genital cutting: Perceptions and experiences of infibulation, defibulation and virginity among Somali and Sudanese migrants in Norway. *Culture, Health and Sexuality*, 19(4), 1-15. doi:[10.1080/13691058.2016.1239838](#)

[Kristensen, P.](#), Dyregrov, K., Dyregrov, A., & [Heir, T.](#) (2016). Media exposure and prolonged grief: A study of bereaved parents and siblings after the 2011 utøya island terror attack. *Psychological Trauma*, 8(6), 661-667. doi:[10.1037/tra0000131](#)

[Langballe, Å.](#), & [Schultz, J. H.](#) (2016). [Elever utsatt for vold og seksuelle overgrep – samtalen som redskap for å oppdage og hjelpe](#). I K. E. Mevik, O. G. Lillevik & O. Edvardsen (Red.) *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 117-134). Gyldendal Akademisk.

[Langballe, Å.](#), & [Schultz, J. H.](#) (2016). ['I couldn't tell such things to others': Trauma-exposed youth and the investigative interview](#). *Police Practice & Research*. doi:[10.1080/15614263.2016.1229185](#)

[Lømo, B.](#), Haavind, H., & [Tjersland, O. A.](#) (2016). [From Resistance to Invitations: How Men Voluntarily in Therapy for Intimate Partner Violence May Contribute to the Development of a Working Alliance](#). *Journal of Interpersonal Violence*. doi:[10.1177/0886260516628290](#)

Nilsen, A. S., [Blix, I.](#), Leknes, S., Ekeberg, Ø., Skogstad, L., Endestad, T., . . . [Heir, T.](#) et al. (2016). [Brain activity in response to trauma-specific, negative, and neutral stimuli. A fMRI study of recent road traffic accident survivors.](#) *Frontiers in Psychology*, 7:1173. doi:[10.3389/fpsyg.2016.01173](#)

[Nissen, A.](#) & [Heir, T.](#) (2016). Perceived safety at work in the wake of terror: The importance of security measures and emergency preparedness. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 10(6), 805-811. doi:[10.1017/dmp.2016.45](#)

Nordløyken, A., Pape, H., & [Heir, T.](#) (2016). Alcohol consumption in the aftermath of a natural disaster: A longitudinal study. *Public Health*, 132, 33-39. doi:[10.1016/j.puhe.2015.11.007](#)

Nygaard, E., Hussain, A., Siqveland, J., & [Heir, T.](#) (2016). General self-efficacy and posttraumatic stress after a natural disaster: A longitudinal study. *BMC Psychology*, 4(1). doi:[10.1186/s40359-016-0119-2](#)

[Opaas, M.](#), Hartmann, E. J., [Wentzel-Larsen, T.](#), & Varvin, S. (2016). [Relationship of Pretreatment Rorschach Factors to Symptoms, Quality of Life, and Real-Life Functioning in a 3-Year Follow-Up of Traumatized Refugee Patients.](#) *Journal of Personality Assessment*, 98(3), 247-260. doi:[10.1080/00223891.2015.1089247](#)

[Ormhaug, S. M.](#), & [Jensen, T. K.](#) (2016). Investigating treatment characteristics and first-session relationship variables as predictors of dropout in the treatment of traumatized youth. *Psychotherapy Research*. doi:[10.1080/10503307.2016.1189617](#)

[Pastoor, L. d. W.](#) (2016). Rethinking refugee education: Principles, policies and practice from a European perspective. In A. W. Wiseman (Ed.) *Annual review of comparative and international education 2016* (pp. 107-116). Emerald Group Publishing Limited.

Ravn, A. K. L., & [Skjørten, K.](#) (2016). Offentlig oppnevning av tilsynsperson i samværssaker etter barneloven. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 14(2), 201-221.

Røkholt, E. G., [Schultz, J. H.](#), & [Langballe, Å.](#) (2016). [Negotiating a new day: Parents' contributions to supporting students' school functioning after exposure to trauma.](#) *Psychology Research and Behavior Management*, 9, 81-93. doi:[10.2147/PRBM.S97229](#)

[Saur, R.](#), [Hansen, M.](#), [Jansen, A.](#), & [Heir, T.](#) (2016). Visually impaired individuals, safety perceptions and traumatic events: A qualitative study of hazards, reactions and coping. *Disability and Rehabilitation*. doi:[10.3109/09638288.2016.1161836](#)

[Selvik, S.](#), Raaheim, A., & [Øverlien, C.](#) (2016). [Children with multiple stays at refuges for abused women and their experiences of teacher recognition.](#) *European Journal of Psychology of Education*, Published ahead of print. doi:[10.1007/s10212-016-0302-0](#)

[Skjørten, K.](#) (2016). [Mellom beskyttelse og selvbestemmelse.](#) I I. Ikdahl & V. B. Strand (Red.) *Rettigheter i velferdsstaten. Begreper, trender, teorier* (s. 167-182). Gyldendal Juridisk.

[Skjørten, K.](#) (2016). Normer i endring. Barns rettigheter og domstolspraksis i foreldretvister med påstander om vold. I R. Førde, M. Kjelland & U. Stridbeck (red.), *Cand.mag., cand.med., cand.jur., cand.alt Festskrift til Aslak Syse* (s. 421-434). Oslo: Gyldendal Juridisk.

Skogstad, L., Heir, T., Hauff, E., & Ekeberg, Ø. (2016). Post-traumatic stress among rescue workers after terror attacks in Norway. *Occupational Medicine*, 66(7), 528-535. doi:[10.1093/occmed/kqw063](https://doi.org/10.1093/occmed/kqw063)

Solberg, Ø., Birkeland, M. S., Blix, I., Hansen, M., & Heir, T. (2016). Towards an exposure-dependent model of posttraumatic stress: Longitudinal course of posttraumatic stress symptomatology and functional impairment after the 2011 Oslo bombing. *Psychological Medicine*, 46, 3241-3254. doi:[10.1017/S0033291716001860](https://doi.org/10.1017/S0033291716001860)

Stanley, N., Barter, C., Wood, M., Aghtaie, N., Larkins, C., Lanau, A., & Øverlien, C. (2016). [Pornography, sexual coercion and abuse, and sexting in Young people's intimate relationships: A European study](#). *Journal of Interpersonal Violence*. doi:[10.1177/0886260516633204](https://doi.org/10.1177/0886260516633204)

Stene, L. E., & Dyb, G. (2016). [Research participation after terrorism: An open cohort study of survivors and parents after the 2011 Utøya attack in Norway](#). *BMC Research Notes*, 9(57). doi:[10.1186/s13104-016-1873-1](https://doi.org/10.1186/s13104-016-1873-1)

Stene, L. E., Wentzel-Larsen, T., & Dyb, G. (2016). [Healthcare Needs, Experiences and Satisfaction after Terrorism: A Longitudinal Study of Survivors from the Utøya Attack](#). *Frontiers in Psychology*, 7. doi:[10.3389/fpsyg.2016.01809](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01809)

Strandmoen, J. F., Askeland, I. R., Tjersland, O. A., Wentzel-Larsen, T., & Heir, T. (2016). Intimate Partner Violence in Men Voluntarily Attending Treatment: A Study of Couple Agreement. *Violence and Victims*, 31(1), 124-134. doi:[10.1891/0886-6708.VV-D-13-00193](https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-13-00193)

Strøm, I. F., Schultz, J. H., Wentzel-Larsen, T., & Dyb, G. (2016). [School performance after experiencing trauma: a longitudinal study of school functioning in survivors of the Utøya shootings in 2011](#). *European Journal of Psychotraumatology*, 7:31359, 1-11. doi:[10.3402/ejpt.v7.31359](https://doi.org/10.3402/ejpt.v7.31359)

Thoresen, S., Jensen, T. K., Wentzel-Larsen, T., & Dyb, G. (2016). Parents of terror victims. A longitudinal study of parental mental health following the 2011 terrorist attack on Utøya Island. *Journal of Anxiety Disorders*, 38, 47-54. doi:[10.1016/j.janxdis.2016.01.004](https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2016.01.004)

Valla, L., Wentzel-Larsen, T., Smith, L., Birkeland, M. S., & Slinning, K. (2016). Association between maternal postnatal depressive symptoms and infants' communication skills: A longitudinal study. *Infant Behavior and Development*, 45, 83-90.

Wiström, E. D., Stene, L. E., & Dyb, G. (2016). [Etter Utøya-angrepet – hvem fikk tidlig hjelp?](#). *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 136(14-15), 1223-1226. doi:[10.4045/tidsskr.15.0691](https://doi.org/10.4045/tidsskr.15.0691)

Wiström, E. D., Stene, L. E., & Dyb, G. (2016). [Following the Utøya attack – who received early assistance?](#). *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 136(14-15), 1223-1226. doi:[10.4045/tidsskr.15.0691](https://doi.org/10.4045/tidsskr.15.0691)

Ziyada, M. M., Norberg-Schulz, M., & Johansen, R. E. B. (2016). [Estimating the magnitude of female genital mutilation/cutting in Norway: an extrapolation model](#). *BMC Public Health*, 16(110). doi:[10.1186/s12889-016-2794-6](https://doi.org/10.1186/s12889-016-2794-6)

Øverlien, C. (2016). ['Do you want to do some arm wrestling?': Children strategies when experiencing domestic violence and the meaning of age](#). *Child & Family Social Work*. doi:[10.1111/cfs.12283](https://doi.org/10.1111/cfs.12283)

[Øverlien, C.](#), & Aas, G. (2016). [The police patrols and children experiencing domestic violence](#). *Police Practice & Research*, 17(5), 434-447. doi:[10.1080/15614263.2015.1086879](#)

[Aakvaag, H. F.](#), [Thoresen, S.](#), [Wentzel-Larsen, T.](#), & [Dyb, G.](#) (2016). Adult Victimization in Female Survivors of Childhood Violence and Abuse The Contribution of Multiple Types of Violence. *Violence against Women*, 1-19. doi:[10.1177/1077801216664427](#)

[Aakvaag, H. F.](#), [Thoresen, S.](#), [Wentzel-Larsen, T.](#), [Dyb, G.](#), Røysamb, E., & Olf, M. (2016). [Broken and guilty since it happened: A population study of trauma-related shame and guilt after violence and sexual abuse](#). *Journal of Affective Disorders*, 204, 16-23. doi:[10.1016/j.jad.2016.06.004](#)

9.2.2 Bidrag i NKVTS sin antologi; Barn vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner

[Dyb, G.](#), & [Stensland, S.](#) (2016). [Helseplager som følge av traumatiske hendelser og utvikling av posttraumatiske stressreaksjoner](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 45-62). Universitetsforlaget.

[Hafstad, G. S.](#), & [Glad, K. A.](#) (2016). [Personlig vekst eller økt sårbarhet? Posttraumatisk vekst fra et utviklingsperspektiv](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 76-89). Universitetsforlaget.

[Hauge, M. I.](#) (2016). [Barn og unges deltagelse i forskning om sensitive og erfaringsnære hendelser](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 253-264). Universitetsforlaget.

[Hauge, M. I.](#), [Schultz, J. H.](#), & [Øverlien, C.](#) (2016). [Møter med barn i utsatte livssituasjoner. Fra forskning til praktiske tiltak](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 11-21). Universitetsforlaget.

Holt, T. (2016). [Betydningen av foreldres reaksjoner og støtte](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 63-75). Universitetsforlaget.

Holt, T., & [Hafstad, G. S.](#) (2016). [Barn og traumer: Et utviklingspsykologisk perspektiv](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 281-295). Universitetsforlaget.

[Jensen, T. K.](#), & [Ormhaug, S. M.](#) (2016). [Behandling av barn og ungdom som har erfart traumer](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 237-250). Universitetsforlaget.

[Jensen, T. K.](#), & [Ormhaug, S. M.](#) (2016). [Tidlig intervensjon og forebygging av traumerelaterte vansker og posttraumatisk stress hos barn og unge](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 23-44). Universitetsforlaget.

[Lien, I. L.](#) (2016). [Ungdoms vei inn i gjenger og narkotikaomsetning](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 124-138). Universitetsforlaget.

[Myhre, M. C.](#) (2016). [Helsepersonell i møte med barn og unge som har opplevd omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 169-182). Universitetsforlaget.

[Pastoor, L. d. W.](#) (2016). [Enslige unge flyktnings psykososiale utfordringer: behovet for en flyktningkompetent skole](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 200-219). Universitetsforlaget.

[Schultz, J. H.](#), & [Langballe, Å.](#) (2016). [Læringsamtalen – læreren som ressurs for traumatiserte elever](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 220-236). Universitetsforlaget.

[Skjørten, K.](#) (2016). [Når samvær ikke er til barnets beste](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 108-123). Universitetsforlaget.

[Skjørten, K.](#), [Hauge, M. I.](#), [Langballe, Å.](#), [Schultz, J. H.](#), & [Øverlien, C.](#) (2016). [Å se det utsatte barnet](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 93-107). Universitetsforlaget.

[Sommerfeldt, M. B.](#), & [Øverlien, C.](#) (2016). [Barnevernstjenestens møte med barn og unge som opplever vold i hjemmet](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 183-199). Universitetsforlaget.

[Thoresen, S.](#), & [Myhre, M. C.](#) (2016). [Tiden leger ikke alle sår. Vold og traumer i et livsløpsperspektiv](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 150-166). Universitetsforlaget.

[Øverlien, C.](#) (2016). [Mot en bedre forståelse av barn med minoritetsbakgrunn i Krisesenter for mishandlede kvinner](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. Universitetsforlaget.

[Aakvaag, H. F.](#), [Thoresen, S.](#), & [Øverlien, C.](#) (2016). [Vold og overgrep mot barn og unge – definisjoner og typologisering](#). I [C. Øverlien](#), [M. I. Hauge](#) & [J. H. Schultz](#) (Red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. (s. 265-280). Universitetsforlaget.

9.2.3 Doktorgradsavhandlinger

[Opaas, M.](#) (2016). *Trauma, personality function, and posttraumatic reactions: A retrospective and prospective study of traumatized refugee patients*. Oslo: Universitetet i Oslo. (Doktorgradsavhandling).

[Ormhaug, S. M.](#) (2016). *The therapeutic alliance in the treatment of traumatized youths. Relationship to outcome and dropout across rater perspectives and therapeutic interventions*. Faculty of Social Sciences, University of Oslo. (Doktorgradsavhandling).

[Aakvaag, H. F.](#) (2016). *Violence, revictimization and trauma-related shame and guilt. An investigation of event characteristics and mental health correlates among violence-exposed men and women from the general population and among Young Survivors of a terrorist attack*. Oslo: Univeristetet i Oslo. (Doktorgradsavhandling).

9.2.4 Bøker

[Øverlien, C., Hauge, M. I., & Schultz, J. H.](#) (Red.) (2016). [Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner](#). Universitetsforlaget.

9.2.5 Rapporter og notater

[Askeland, I. R., Moen, L. H., Nilsen, L. G., Kruse, A. E., Hjemdal, O. K., & Holt, T.](#) (2016). [Behandlingstilbudet til voksne som utøver vold: En nasjonal kartleggingsundersøkelse](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 10/2016).

[Danielsen, E. M., Solberg, A., & Grøvdal, Y.](#) (2016). [Kommunale helse- og omsorgstjenesters arbeid med vold i nære relasjoner: En kvalitativ intervjuundersøkelse](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 8/2016).

[Dyb, G., Glad, K. A., Hafstad, G. S., Holt, T., Myhre, M. C., Skjørten, K., Thoresen, S., Warp, S. K., & Hauge, M. I.](#) (2016). [Juridiske, etiske og metodiske problemstillinger ved gjennomføring av omfangsundersøkelser med barn og unge om vold og seksuelle overgrep](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 5/2016).

[Grønnerød, J. S., Andersen, A. J., & Hellevik, P.](#) (2016). [Radikalisering og psykisk helse – En kunnskapsoppsummering](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 4/2016).

[Holt, T., Nilsen, L. G., Moen, L. H., & Askeland, I. R.](#) (2016). [Behandlingstilbudet til barn som er utsatt for og som utøver vold og seksuelle overgrep: En nasjonal kartleggingsundersøkelse](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 6/2016).

[Holthe, M. E. G., Hauge, M. I., & Myhre, M. C.](#) (2016). [Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn: En undersøkelse av forekomst og erfaring i hjelpeinstansene](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 1/2016).

[Moen, L. H., Askeland, I. R., & Holt, T.](#) (2016). [Kartlegging av behandlingstilbudet til: Barn som er utsatt for eller som utøver vold og seksuelle overgrep og voksne som utøver vold. En pilotstudie om behandlingstilbudet i fire norske fylker](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

[Nilsen, L. G., Langballe, Å., & Dyb, G.](#) (2016). [«Men hva er det egentlig ment for?» Voldsoffererstatning til de overlevende etter terrorangrepet på Utøya 22. juli 2011](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 2/2016).

[Sandmoe, A.](#) (2016). [Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner – også for eldre utsatte?](#) Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 9/2016).

[Ziyada, M. M., & Johansen, R. E.](#) (2016). [Helsehjelp til mindreårige jenter som har blitt utsatt for kjønnslemlestelse: En pilotstudie](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

Østby, L. G. (2016). [Telefontjeneste for utsatte for vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep: Utredning av ulike modeller og løsninger](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 7/2016).

[Øverlien, C., & Moen, L. H. \(2016\). «Takk for at du spør!» En oppfølgingsstudie om kunnskap om vold og seksuelle overgrep mot barn blant blivende barnevernspedagoger, grunnskolelærere og førskolelærere](#). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 3/2016).

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) utvikler og formidler kunnskap om vold og traumatisk stress.

Senterets oppgaver er forskning, utviklingsarbeid, undervisning, formidling og veiledning innen temaene:

- vold og overgrep
- katastrofer, terror og stressmestring
- tvungen migrasjon og flyktningshelse

Vi vil bidra med forskning som kan forebygge og redusere de helsemessige og sosiale konsekvensene av vold og traumatisk stress. Vår visjon er et bedre liv for berørte av vold og traumer.

NKVTS ble stiftet 17. november 2003. Selskapet er et datterselskap av UNIRAND AS, som er heleid av Universitetet i Oslo.

Bak driften av senteret står Barne-, og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, og Justis- og beredskapsdepartementet. Senteret gjennomfører prosjekter som er finansiert av departementer og direktorater, Norges forskningsråd, frivillige organisasjoner og andre.